

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Kateřina Večeřová

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Týrání osoby žijící ve společném obydlí“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. června 2017

.....

Kateřina Večeřová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph. D. za odborné vedení této práce, věnovaný čas, cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Pojem domácí násilí	9
1.2. Druhy domácího násilí	9
1.2.1. Fyzické a sexuální násilí	10
1.2.2. Psychické násilí	10
1.2.3. Násilí sociální a ekonomické	11
2. Hmotně právní aspekty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí	13
2.1. Znak základní skutkové podstaty	13
2.2. Znak kvalifikované skutkové podstaty	15
2.3. Subsidiarita trestní represe jako materiální korektiv	16
3. Restorativní justice a pachatelé domácího násilí	20
3.1. Restorativní justice a ukládání trestů	20
4. Procesní aspekty trestního stíhání domácího násilí	24
4.1. Postavení obětí v trestním řízení	24
4.2. Vymezení zvláště zranitelné oběti	24
4.3. Práva obětí	26
4.3.1. Právo na odbornou pomoc	26
4.3.2. Právo na informace	27
4.3.3. Práva související s výsledkem oběti	27
4.4.4. Právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu	28
4.4.5. Právo na peněžitou pomoc	28
4.4.6. Právo zvláště zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou	29
5. Dokazování domácího násilí	32
5.1. Důkazní prostředky v soudní praxi	33
5.2. Výslech poškozené osoby	36
5.2.1. Význam článku 6 odst. 3 písm. d) EÚLP ve vztahu k výpovědi zvláště zranitelné oběti	37
5.2.2. Možný postup OČTŘ při řešení případů domácího násilí	41
5.3. Konfrontace	44
6. Povinnost ochrany obětí domácího násilí v rámci EÚLP	46
6.1. Eremia vs. Moldavská republika	46
6.2. Osman proti Spojenému království	48

Seznam zkratek

TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OČTR	Orgány činné v trestním řízení
TOS	trest odnětí svobody
OS	okresní soud
ÚS	Ústavní soud
NS	Nejvyšší soud
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech

Úvod

Domácí násilí je problematikou, které se v posledních letech věnuje velké množství odborníků nejen z řad právníků. V současné době je ochrana před domácím násilím poskytována v rámci několika právních předpisů. Významnou roli hraje ochrana dle práva soukromého, která je zaručena v zákoně č. 89/2012 Sb., (občanský zákoník) a v procesní rovině dle zákona č. 292/2013 Sb., (zákon o zvláštních řízeních soudních). Z hlediska ochrany poskytované právem veřejným lze také samozřejmě vedle práva trestního uvést ochranu prostřednictvím institutu vykázání (dle zákona č. 273/2008 Sb., o policii ČR) a prostřednictvím právní úpravy přestupků proti občanskému soužití dle zákona č. 251/2016Sb., o některých přestupcích. Cílem této diplomové práce není podat výklad o výše uvedených prostředcích ochrany, ale poukázat na některé nedokonalosti či možná úskalí současné právní úpravy, zejména pokud jde o procesní aspekty.

V první kapitole práce bude velmi stručně podán výklad o pojmu domácího násilí a možných formách. Dále se práce zaměří na hmotně právní aspekty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, v rámci kterých budou stručně vymezeny typové znaky této skutkové podstaty s odkazem na relevantní judikaturu zejména Nejvyššího soudu.

Samostatná kapitola je věnována sankcionování pachatelů domácího násilí. Cílem bude posoudit, zda je u pachatelů domácího násilí možné ukládání alternativních trestů a zda soudy v praxi vůbec takové tresty ukládají. Při zpracování této kapitoly budu vycházet zejména z analýzy vybraných rozsudků okresních soudů a také ze statistik ministerstva spravedlnosti.

Z hlediska procesně právních aspektů trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je vybráno několik otázek poukazujících na možná úskalí právní úpravy v praxi. Velký prostor bude věnován i zákonu o obětech trestných činů, institutu zvláště zranitelných obětí a jejich právům, které zaručuje výše zmíněný zákon.

Jedna z klíčových otázek, na kterou se práce zaměřuje, je problematika střetu práva zvláště zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou a naproti tomu práva obviněného klást svědkům otázky dle čl. 6. odst. 3 písm. d) EÚLP, které tvoří nedílnou součást práva na obhajobu. Možnosti obviněného klást svědkům otázky se věnuje velké množství judikatury ESLP, která však v současné době není úplně jednoznačná, jelikož i když je právo klást svědkům otázky považováno za základní součást práva na obhajobu, je v některých případech ze strany ESLP judikováno, že toto právo nemá absolutní povahu, a proto je možné za určitých okolností přiznat výjimky. V této práci se tedy pokusím najít a shrnout nejdůležitější

judikaturu ESLP k této specifické otázce a navrhnout možný postup OČTŘ, jak postupovat při výslechu oběti domácího násilí tak, aby nebylo porušeno právo na obhajobu, a zároveň aby se v co nejširší míře předešlo sekundární viktimizaci oběti, která může vzniknout mimo jiné i z důvodu opakovaných výslechů oběti.

Dále se práce bude věnovat dokazování domácího násilí, zejména otázce, zda je možné a vhodné využití konfrontace u pachatele a oběti týrání. V kapitole zabývající se dokazováním je věnována pozornost i znaleckým posudkům z oboru psychologie, zejména tomu, jaký vliv má konstatování znalce o přítomnosti syndromu týrané ženy na samotné rozhodnutí soudu, přičemž tato kapitola je zpracována na základě analýzy několika rozsudků okresních soudů.

Poslední kapitola se věnuje pozitivní povinnosti státu chránit oběti domácího násilí ve světle Evropské Úmluvy a judikatury ESLP a poukazuje na právo na účinné vyšetřování.

Mezi nejdůležitější výzkumné body práce lze tedy zařadit tyto otázky:

Existují dle současné hmotné právní úpravy rozpory týkající se výkladu některých typových znaků skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí? Je možné u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí aplikovat zásadu subsidiarity trestní represe? Jaké tresty jsou pachatelům domácího násilí nejčastěji ukládány a dochází k využívání alternativních trestů, pokud ne, z jakých důvodů? Kdy může být oběť domácího násilí považována za zvlášť zranitelnou oběť a v jakých případech může být za zvlášť zranitelnou oběť považován muž jako oběť domácího násilí? Je právo zvlášť zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou v rozporu s právem obviněného klást svědkům otázky? Jak je možné v praxi řešit střety těchto dvou práv a nabízí judikatura ESLP návod pro řešení takové situace? Jaké důkazy jsou s přihlédnutím k rozhodovací činnosti soudů nejdůležitější při řešení domácího násilí?

Výše uvedeným otázkám pak odpovídá i struktura a členění práce, kdy první kapitola pojednává stručně o pojmu domácího násilí, druhá kapitola se věnuje hmotně právním aspektům, třetí kapitola se zabývá sankcionováním, čtvrtá kapitola zpracovává procesně právní aspekty (zejm. vymezení zvlášť zranitelných obětí, jejich práva, dokazování) a poslední kapitola poukazuje na právo na účinné vyšetřování a pozitivní povinnost členských států chránit práva obětí domácího násilí.

Mezi nejdůležitější zdroje této práce budou patřit nejen monografie či odborné články, ale i příspěvky ze sborníků a komentáře, dále bude práce založena na analýze vybraných rozhodnutí okresních soudů, Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a také Evropského soudu

pro lidská práva. Přílohu tvoří tabulky a grafy, které vychází ze statistik ministerstva spravedlnosti a neziskové organizace Rosa.

1. Pojem domácí násilí

Na tomto místě bych ráda pro uvedení do tématu shrnula základní rysy domácího násilí. Jedná se o složitou životní situaci, která v sobě slučuje mnoho rizikových faktorů, zejména je pro případy týrání specifická přítomnost emoční vazby mezi pachatelem a obětí a také opakovanost násilí. Obětí se může stát každý člen domácnosti.¹

Domácí násilí není v současné době definováno v žádném právním předpise, ale obecně jej můžeme vystihnout jako opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu. Dle průzkumů je nejčastějším druhem násilí, které policie a soudy v praxi řeší, násilí partnerské.² Násilí partnerské (v intimním vztahu) bývalo tradičně spojováno s násilím mezi manžely, postupně se začalo rozšiřovat i na nesezdaná soužití a v poslední době se poukazuje i na násilí mezi partnery v homosexuálních vztazích.³

Jedním z charakteristických znaků domácího násilí je existence cyklů ve vztahu mezi obětí a pachatelem, kdy násilný vztah prochází třemi fázemi – období napětí, nekontrolovaného projevu násilí a období láskyplnosti. Již v první fázi se nenápadně projevují určité znaky domácího násilí, které má postupně narůstající tendenci a plynule přechází do fáze druhé, která bývá velmi krátká a ve které dochází k projevům násilí. Třetí fázi nazýváme jako tzv. „líbánkovou“, vyznačuje se usmiřováním, sliby a omluvami ze strany pachatele.⁴ Zejména cykličnost násilí vede k závažným psychickým následkům, mim jiné i k tzv. naučené bezmocnosti, kdy oběť domácího násilí ztrácí kontrolu nad svou situací, neustále se snižuje motivace a snaha oběti se bránit a dostávají se pocity deprese, bezmocnosti a úzkosti. Přítomnost takových znaků v chování oběti je ale různorodá, to znamená, že ne u všech obětí se musí vyskytovat syndrom naučené bezmocnosti.⁵

1.2. Druhy domácího násilí

Jak vyplývá z definice domácího násilí uvedené výše, rozeznáváme několik forem násilí, jedná se o násilí fyzické, různého druhu a různé intenzity, které může i nemusí být způsobilé zanechat viditelné stopy ve formě tělesných poranění, dále násilí psychické (či

---

¹ MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 9.

² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 9.

³ BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha/Kroměříž: Triton, 2006. s. 13.

⁴ BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. s. 24.

⁵ BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona. *Intimate violence: A Czech contribution on international violence against women survey*. Praha: Karolinum Press, 2013. s. 122.

emocionální, někdy označované jako násilí neviditelné), násilí sexuální, v rovině sociální (izolace, kontrola kontaktů) a v neposlední řadě násilí ekonomického charakteru (například kontrola či odnímání finančních prostředků oběti nebo naopak přinucení oběti, aby násilníka finančně zajišťovala).⁶

1.2.1. Fyzické a sexuální násilí

Mezi jednotlivé projevy fyzického násilí řadíme zejména strkání, fackování, tahání za vlasy, pálení cigaretou, ohrožování zbraní, ale i projevy jako demolice majetku či násilí namířené proti domácímu zvířeti.⁷ Násilí ve fyzické rovině se dopouštějí nejen muži vůči ženám, ale i naopak. Například fackování, házení předmětem či úder pěstí jsou formy domácího násilí, kterých se velmi často dopouští nejen pachatel muž, ale i pachatelka žena.⁸ Naopak sexuálního násilí se dopouštějí mnohem častěji muži vůči ženám a může mít podobu vynuceného pohlavního styku s pachatelem nebo i třetí osobou či nežádoucího sexuálního chování.⁹

Ze statistik neziskové organizace Rosa vyplývá, že fyzické násilí je přítomné v 73 % případů domácího násilí, násilí sexuální ve 44 %. Mezi nejčastější formy fyzického násilí lze zařadit opakované facky a rány pěstí, neobvyklé není ani fyzické násilí v těhotenství, které udává 23 % žen.¹⁰

1.2.2. Psychické násilí

Psychické násilí můžeme vymezit jako opakované, eskalující, řečové nebo jiné nekontaktní projevy agrese, které vytváří jasně asymetrický partnerský vztah a poškozují duševní stabilitu a duševní zdraví oběti. Rozhodujícími prvky je úmysl násilné osoby a subjektivní pocit osoby ohrožené.¹¹

Mezi formy psychického týrání můžeme zařadit vydírání, nadávky, soustavné snižování sebevědomí, používání dětí jako „rukojmích“, slovní ponižování, zastrasování, ale i snižování viny pachatele a obviňování oběti.¹² Oběti psychického násilí se také setkaly s častým buzením v noci, odpíráním potravy, vyhrožováním pachatele, že spáchá sebevraždu proto, aby v oběti vyvolal pocit viny, zastrasováním zveřejněním intimních informací či

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie...*, s. 10.

⁷ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Kroměříž: Justiční akademie ČR, 2004. s. 58.

⁸ BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. *Abused, battered or stalked: Violence in intimate partner relations gendered*. Praha: Karolinum Press, 2015. s. 49.

⁹ BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. *Abused, battered or stalked...*, s. 49.

¹⁰ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013. Dostupné na <<http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2014/05/statistika-za-2013.pdf>>.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie...*, s. 23.

¹² BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. s. 12.

výhrůzkami, že pachatel nechá oběť umístit do psychiatrické léčebny.¹³ Za projevy psychického násilí lze také považovat dlouhodobou ignoraci potřeb oběti či naprosté spoléhání pachatele na to, že oběť bude každodenně obstarávat základní potřeby.¹⁴

Zajímavostí může být, že na základě výzkumů jsou muži jako oběti domácího násilí tolerantnější vůči projevům psychického násilí, kdy například přes 50 % žen by verbální agresi (nadávky) vnímalo jako neúnosné, ale stejné jednání by za neúnosné považovalo pouze 27 % mužských obětí.¹⁵

V povědomí veřejnosti často koluje mýtus o tom, že psychické násilí není tak závažný problém, jako násilí fyzické. Je však zapotřebí mít na vědomí, že následky psychického týrání jsou stejně závažné.¹⁶ Psychické násilí bývá navíc přítomné téměř ve všech případech, dle některých údajů až v 98 % případů.¹⁷

1.2.3. Násilí sociální a ekonomické

Dalším druhem domácího násilí je násilí v sociální rovině, které má za cíl oběť především izolovat. V konkrétních případech v sobě zahrnuje zákaz styku s rodinou, přáteli, zablokování telefonu, kontrolu zpráv a korespondence, zamykání v bytě, zákaz chodit do zaměstnání či přesné stanovení doby návratu. Nebezpečí takové násilí se skrývá především v tom, že izolace markantně posiluje závislost oběti na násilníkovi.¹⁸

V neposlední řadě je také nutné zmínit násilné jednání v ekonomické rovině, které zamezuje oběti v možnosti disponovat s majetkem.

Velmi zajímavá je například právní úprava dle jihoafrického zákona o domácím násilí, kdy pro zajímavost lze uvést, že Jihoafrická republika je zemí, kde jsou ženy ohroženy domácím násilím nejvíce na světě. Některé zdroje uvádí, že až 50 % žen v JAR je vystavováno psychickému násilí a 50 % vražd žen v této zemi se dopouští jejich partneři.¹⁹ Jihoafrický zákon mimo jiné obsahuje i demonstrativní výčet jednání, jež lze podřadit pod pojem ekonomické násilí - jde zejména o jednání spočívající ve zbavení či pohrůzce zbavení některého nebo všech ekonomických zdrojů, se kterými je oběť na základě zákona oprávněna disponovat nebo je získávat, nebo které jsou nezbytné pro zabezpečení její výživy, pro chod

¹³ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR...*, s. 59.

¹⁴ BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. s. 101

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie...*, s. 24.

¹⁷ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013.

¹⁸ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR...*, s. 59.

¹⁹ DLANGA, Khaya. *Domestic violence: Not a symbol of a mans strenth*. Mail and Guardian, 1. dubna 2015 [cit. 14. dubna 2017]. Dostupné na <<https://mg.co.za/article/2015-04-01-domestic-violence-not-a-symbol-of-a-mans-strength>>.

domácnosti této osoby a jejího dítěte, dále sem spadá i odstranění či pohrůžka odstranění části vybavy domácnosti nebo jiného majetku, na kterém má osoba zájem.²⁰

Ze statistik vyplývá, že ekonomickému násilí bývá vystaveno zhruba 59 % obětí, přičemž například 8 % žen udávalo zákaz pracovat či vykonávat jinou výdělečnou činnosti a 7 % obětí muselo odevzdávat veškeré příjmy svému partnerovi.²¹

Pod pojem ekonomické násilí je možné zařadit například i situaci, kdy pachatel bude oběť nutit k práci či opakovanému výkonu činnosti, která vyžaduje neúměrnou fyzickou či psychickou zátěž vzhledem k jejímu věku či zdravotnímu stavu, anebo k práci, která je způsobilá poškodit její zdraví. Tuto formu týrání výslovně upravuje slovenský Trestný zákon (zákon č. 300/2005 Z. z., zakotvuje trestný čin „tyranie blízkej osoby a zverenej osoby“ v § 208 odst. 1 písm. c).²²

Nejčastější formy a projevy domácího násilí, se kterými se oběti domácího násilí setkávají, jsou zpracovány v příloze k této práci, ve které lze nalézt tabulku čerpající ze statistických údajů neziskové organizace Rosa.

---

²⁰ Domestic Violence Act 116 of 1998. [cit. 13. února 2017] Dostupné na <<http://www.justice.gov.za/legislation/acts/1998-116.pdf> >.

²¹ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013.

²² BURDA, E., ČENTÉŠ, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 454.

2. Hmotně právní aspekty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí

Tato kapitola uvádí typové znaky základní i kvalifikované skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Jednotlivým znakům se ve značné míře věnuje judikatura (zejména Nejvyššího soudu) a dle mého názoru v současné době neexistují závažnější problémy, které by se týkaly výkladů jednotlivých znaků, proto se budu těmito znaky zabývat pouze stručně.

2.1. Znaky základní skutkové podstaty

Domácí násilí je v trestněprávní rovině postihováno dvěma skutkovými podstatami upravenými v hlavě IV. TZ, jedná se o trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 TZ a týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ.

Objektem trestného činu dle § 199 TZ je zájem na ochraně osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí, zejména na ochraně jejich života a zdraví, osobní svobody, lidské důstojnosti v sexuální oblasti, na ochraně majetku (například směřují-li útoky pachatele proti majetku oběti) a dále také zájem na ochraně specifického vnitřního vztahu, který vzniká mezi pachatelem a obětí, jelikož právě tento zvláštní vztah odlišuje domácí násilí od útoků „cizích“ pachatelů, které směřují k ohrožení či porušení stejných zájmů.²³

Předmětem útoku nemusí být vždy osoba blízká, proto je například možno touto skutkovou podstatou postihnout i týrání, kterého by se dopouštěl rozvedený manžel vůči své bývalé manželce, kteří by spolu žili stále ve společném obydlí (např. z finančních důvodů).²⁴

Objektivní stránka této skutkové podstaty záleží v tom, že pachatel osobu žijící ve společném obydlí týrá. Pojem týrání dle judikatury vymezujeme jako zlé nakládání, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Trvalost pachatelova jednání je zapotřebí posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Dále oběť musí takové jednání pociťovat jako těžké příkoří, přičemž se nevyžaduje, aby u týrané osoby vznikly následky na zdraví. Týrání může mít povahu útrap fyzických i psychických.²⁵

Zákon tedy nevyžaduje, aby týrání mělo povahu fyzického násilí, popřípadě aby bylo spojeno s následky na zdraví týrané osoby. Použití fyzického násilí však může mít vliv na

---

²³ FENYK, Jaroslav. Některé úvahy o postížitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměrů de lege ferenda. *Právní rozhledy*, 2002, ročník 10, č. 12, s. 630.

²⁴ BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník 1, č. 10, s. 285.

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné...*, s. 635.

stupeň škodlivost daného činu pro společnost.²⁶ Na druhou stranu při hodnocení společenské škodlivosti není možné podceňovat závažnost psychického násilí, které může zanechat na poškozeném daleko trvalejší a hůře napravitelné stopy než fyzické narušení jeho integrity.²⁷

Týrání může spočívat jak v jednání komisivním, tak v úmyslném opomenutí, v jehož důsledku se oběti nedostává základním životním potřebám, např. oběť nemůže disponovat s finančními prostředky.²⁸

Pachatelem může být pouze osoba fyzická, nikoliv osoba právnická,²⁹ přímým pachatelem může být jen ten, kdo s týranou osobou sdílí společné obydlí (jinou osobu, která s obětí společné obydlí nesdílí, je možné v souvislosti s tímto trestným činem postihnout pouze jako účastníka dle § 24 TZ).³⁰

Z hlediska subjektivní stránky se jedná o trestný čin úmyslný, v praxi u jednotlivých útoků bude často docházet ke kombinaci přímého a nepřímého úmyslu. Závěr o zavinění pachatele vždy musí být podložen výsledky dokazování a musí z něj logicky vyplynout.³¹ Úmysl pachatele pak lze dovozovat z konkrétních skutkových okolností (např. způsob vykonaného jednání) nebo z pohnutky a motivu (např. žárlivost, snaha dosáhnout ukončení mimomanželského vztahu).³² Pohnutka může být v řadě případů představována potřebou pachatele nepřiměřenými a nedovolenými prostředky prosadit svévoli, posílit své sebevědomí a svou nadřazenost v partnerském vztahu.³³

Týrání musí směřovat vůči osobě, která s pachatelem žije ve společném obydlí, kdy tento znak charakterizuje zvláštní vztah pachatele a oběti, mezi kterými zpravidla existují citové, sociální či ekonomické vazby. Pojem společné obydlí tedy nelze považovat za určení místa spáchání trestného činu, jelikož k týrání může docházet i jinde, tedy mimo společné obydlí.³⁴

Pojem společné obydlí klade důraz na fakticitu a není založen na vedení společné domácnosti. Podle judikatury půjde o soužití ve společném obydlí i tehdy, pokud pachatel od oběti pravidelně odchází, často se zde zdržuje, běžně na místě přespává a s obětí sdílí její

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005

²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 490/2006. *Trestní právo*, 2006, č. 1, s. 14-17.

²⁸ MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 121.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1943.

³⁰ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander. *Trestní zákoník. Komentář*. s. 1098.

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. 8 Tdo 957/2014-28

³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 490/2006. *Trestní právo*, 2006, č. 1, s. 14-17.

³³ FENYK, Jaroslav. Některé úvahy o postizitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměrů de lege ferenda. *Právní rozhledy*, 2002, ročník 10, č. 12, s. 632.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Otto a kol. *Trestní právo hmotné*. s. 638.

soukromí. Jde o stav, kdy si pachatel může počínat jako domácí osoba. O týrání osoby žijící ve společném obydlí tedy může jít i v případě, kdy pachatel bydlí ve svém vlastním bytě.³⁵

Pro rozhodnutí, zda pachatel žil s poškozenou osobou ve společném obydlí není ani rozhodující, zda poškozená má k bytu určitý právní titul. Osobou žijící ve společném obydlí může být nejen osoba, která zde žije na základě vlastnického, spoluvlastnického, nájemního či obdobného práva, ale i osoba, která v daném bytě bydlí na základě faktických rodinných vztahů. Faktický stav společného bydlení lze chápat například jako situaci, kdy poškozená bydlela s obviněným v jeho domě na základě jeho konkludentního souhlasu, který vyplýval z toho, že byla jeho družkou a matkou společných dětí.³⁶

2.2. Znaky kvalifikované skutkové podstaty

Za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby považujeme spáchání trestného činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobení těžké újmy na zdraví, spáchání činu na dvou či více osobách nebo po delší dobu. Nejprísněji je potrestán pachatel, který jednáním způsobí smrt či těžké ublížení na zdraví nejméně dvou osob.

Zvláště surový způsob týrání spočívá ve vyšší míře brutality, větším počtu nástrojů či mechanismů, případně i v kombinaci fyzického a psychického násilí.³⁷ Dle judikatury NS bude tato podmínka splněna, pokud například pachatel oběť týrá prostřednictvím útoků fyzických, verbálních i neverbálních (např. rozbití osobních věcí, bránění v odchodu do práce), které měly za následek zhoršení duševního stavu poškozené a fyzická zranění.³⁸

Za delší dobu trvající týrání považujeme jednání pachatele v řadě měsíců, kdy splnění této okolnosti se musí posuzovat dle okolností konkrétního případu. Čím bude násilí intenzivnější, tím kratší doba se bude vyžadovat proto, aby byl naplněn znak delší doby. Judikatura například uvádí, že za delší dobu lze považovat i jednání trvající zhruba 9 měsíců, a to vzhledem k vyšší intenzitě fyzických i verbálních útoků.³⁹

Nejprísnější trestní sazbu pak TZ stanovuje za jednání pachatele, kterým byla způsobena smrt, takové jednání však musí být kryté nedbalostí, jelikož úmyslné způsobení smrti by se posuzovalo jako trestný čin vraždy dle § 140 TZ v souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ (obdobně se bude posuzovat i jednání,

---

³⁵ ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Otto a kol. *Trestní právo hmotné*. s. 638.

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012

³⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s komentářem a judikaturou*. s. 290.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 3 Tdo 1583/2014-50

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 3 Tdo 798/2013-22

kterým pachatel úmyslně způsobí těžkou ublížení na zdraví, půjde tedy o souběh trestných činů dle § 199 TZ a dle § 145 TZ).⁴⁰

2.3. Subsidiarita trestní represe jako materiální korektiv

Trestní zákoník v § 12 odst. 2 upravuje zásadu subsidiarity trestní represe, dle které je možné uplatňovat trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené pouze v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Zásada subsidiarity trestní represe tedy doplňuje formální pojetí trestného činu o materiální korektiv.⁴¹ Na rozdíl od předchozí právní úpravy, který vyžadovala naplnění formální i materiální stránky, je tedy dle současného trestního zákoníku materiální stránka trestného činu nahrazena materiálním korektivem, tedy zásadou subsidiarity trestní represe.

Trestní právo by v souladu s uvedenou zásadou mělo nastoupit tam, kde je nutné chránit elementární právní hodnoty před činy zvláště škodlivými pro společnost. Na druhou stranu i přesto, že v judikatuře ÚS dochází k posilování principu subsidiarity trestní represe, nelze tento princip aplikovat nepřiměřeně široce, zejména jej nelze vykládat tím způsobem, že trestní odpovědnost bude vyloučena vždy, kdy paralelně existuje jiný druh odpovědnosti či ochrany. Trestní odpovědnost má být vyloučena pouze v situacích, kdy uplatněním jiného druhu odpovědnosti je možné dosáhnout jak preventivního tak reparačního cíle.⁴²

Při postihování případů domácího násilí je nutné mít na vědomí, že pachatelovo jednání postihuje nejdůležitější zájmy chráněné zákonem, tedy zájmy na ochraně života, zdraví, ale i osobní svobody a lidské důstojnosti. Neřešené domácí násilí přitom může vyústit v závažné útoky, jelikož má eskalující charakter.

Případy postihování domácího násilí mohou být problematické zejména v tom směru, že jednání pachatele lze posoudit nejen jako trestný čin, ale i jako přestupek proti občanskému soužití dle § 7 zákona o některých přestupcích (zákon nabývá účinnosti od 1. 7. 2017 a v rámci „reformy“ správního trestání je speciálním právním předpisem vůči zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, pozn. aut.). Hranici mezi trestným činem a přestupkem pak tvoří právě stupeň společenské škodlivosti.

Dle mého názoru může v některých případech vzniknout riziko, že policejní orgán, který se zpravidla dostane do kontaktu s obětí domácího násilí jako první, vyhodnotí situaci jako přestupek, nikoliv trestný čin, což je vzhledem k závažnosti domácího násilí zcela nežádoucí.

---

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. s. 1944.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestí řád...*, s. 28.

⁴² HUSSEINI, Faisal. Ústavní soud České republiky: Subsidiarita trestní represe, přečin porušování domovní svobody. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 7-8, s. 192.

Riziko při hodnocení společenské škodlivosti činu může spočívat i v tom, že jednotlivé fyzické a psychické útoky, kterých se pachatel domácího násilí dopouští, sami o sobě nejsou natolik závažné, aby je bylo možné kvalifikovat jako trestný čin. Navíc může dojít k bagatelizování psychických útoků. Domácí násilí má však mnoho podob, kdy v některých případech má na psychiku oběti daleko závažnější účinek jednání spočívající ve verbálních útocích, šikaně a urážkách, nežli fyzické napadání.⁴³

Odborná literatura dokonce poukazuje na případy pochybení policejního orgánu, kdy oběť ohlásila domácí násilí ze strany bývalého partnera a vyhrožování vraždou svých dětí a byla policisty odkázána na přestupkové oddělení s tím, že se nejedná o trestný čin. Poškozená si poté najala advokátku a v krátké době bylo proti pachateli nejen zahájeno trestní stíhání, ale byl i vzat do vazby.⁴⁴

V souvislosti s aplikací materiální stránky trestného činu lze zmínit náleží ÚS⁴⁵, ve kterém ÚS zrušil rozhodnutí NS a soudů nižších stupňů, na základě kterých byl stěžovatel odsouzen za trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle § 215a trestního zákona (na případ dopadala právní úprava zákona č. 140/1961 Sb.) a to z toho důvodu, že jednání nenaplnovalo materiální stránku trestného činu.

NS a soudy nižšího stupně považovaly za prokázané, že se pachatel vůči poškozené dopouštěl fyzického i psychického týrání v období od roku 1990 do března 2009 a to tak, že poškozenou opakovaně budil s cílem odepřít jí spánek, hrubě a vulgárně jí nadával, opakovaně ji neumožnil vstup do společného bytu, škrtil ji, ohrožoval kuchyňským nožem, vyhrožoval zabitím a fyzickou likvidací, nabádal ji, aby skočila z mostu, opakovaně ji bil, v důsledku čehož měla poškozená viditelná zranění a takto jednal v přítomnosti jejich dvou společných dcer.

Ústavní stížnost v tomto případě byla podána nejen obviněným, ale i jeho manželkou, která uvedla, že s manželem znovu obnovila manželské soužití a s odsouzením nesouhlasí, jelikož manželovi hrozí propuštění ze zaměstnání a odsouzením by zároveň byla potrestána i ona, jelikož by celá rodina byla existenčně ohrožena. Navíc vycházela v době podání z předpokladu, že svou výpověď může vzít zpět a tudíž jednání svého manžela přeháněla.

Ústavní soud stížnost považoval za oprávněnou a své rozhodnutí stavěl zejména na argumentu, že soudy nižšího stupně nedostatečně zhodnotily věrohodnost výpovědi poškozené, kdy v neprospěch věrohodnosti svědčí fakt, že poškozená v řízení před soudem

---

⁴³ BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník I, č. 10, s. 284.

⁴⁴ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. s. 28.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 10. února 2011, sp. zn. III. ÚS 2523/10

vypovídala ve prospěch. Taková úvaha však dle mého názoru nereflektuje, že mezi pachatelem a obětí domácího násilí existuje zvláštní vztah a právě z těchto důvodů je v případech domácího násilí časté, že oběť svou výpověď později změní.

ÚS také uvedl, že v případech domácího násilí se velmi často stává, že oběť chce po dokončeném útoku pokračovat v soužití s pachatelem, protože je na něj citově či materiálně vázána a často se obává, že by zahájení trestního stíhání vztah ohrozilo. Oběť se tedy někdy s příkořím smíří, případně pachateli odpustí a sama nemá zájem na trestním řízení.

ÚS poté dospěl k závěru, že soudy nižšího stupně porušily právo stěžovatele tím, že jeho jednání kvalifikovali jako trestný čin, ale stupeň nebezpečnosti byl v daném případě vzhledem ke specifickým okolnostem případu nepatrný, a tudíž nebyla naplněna materiální stránka trestného činu.

Výše uvedené rozhodnutí ÚS může vést k otázce, zda je vůbec možné konstatovat, že týrání nebylo společensky nebezpečné. Jedinečnost případu spočívá dle názoru ÚS v tom, že jednání nedosahovalo intenzity ublížení na zdraví, po určité době došlo k obnovení a urovnání společného soužití a také v tom, že stěžovatelka by případný trest považovala i za postih na vlastní osobě, jelikož by případná ztráta zaměstnání vedla ke snížení celkové životní úrovně.

Jsou však tyto skutečnosti opravdu důvodem, abychom téměř 20 let trvající týrání považovali za nikoliv společensky nebezpečné? Neměl by převládnout veřejný zájem na ochraně oběti a potrestání pachatele i přesto, že případné odsouzení bude mít nepříznivé ekonomické dopady?

Pokud bychom uvažovali obdobným způsobem jako ÚS, mohlo by docházet k bagatelizaci domácího násilí, což rozhodně nelze označit za pozitivní jev. Navíc má domácí násilí eskalující charakter, což znamená, že se jednotlivé útoky pachatele zintenzivňují, a v některých případech mohou končit i útoky proti životu (viz usnesení NS ze dne 20. dubna 2011, sp. zn. 3 Tdo/2011-27, ve kterém se NS zabýval případem závažného týrání, které skončilo pokusem o vraždu oběti). Lze také poukázat na pozitivní povinnost státu chránit jednotlivá práva obětí domácího násilí, která jsou zaručena EÚLP a na odpovědnost státu za zaručení práva na účinné vyšetřování.

I přes velký význam zásady subsidiarity trestní represe, která může v radě případů zmírňovat tvrdost formalizovaného pojetí TČ, by se dle mého názoru tato zásady u případů týrání v praxi aplikovat neměla, jelikož týrání je samo o sobě jednáním, které naplňuje vysokou míru společenské škodlivosti. Jako přestupky proti občanskému soužití by měly být posuzovány situace, kdy se pachatel dopustí schválnosti či jiného hrubě urazí nebo ublíží na zdraví za předpokladu, že se jednalo o útoky ojedinělé a nešlo tedy o týrání. Pokud by se

však jednalo o soustavné a delší dobu trvající schválnosti, hrubé urážky či ubližování na zdraví, tak by již byl dosažen vyšší stupeň společenské škodlivosti a jednání by bylo možné posoudit jako trestný čin.

3. Restorativní justice a pachatelé domácího násilí

Restorativní justici lze chápat jako alternativní přístup k přemýšlení o kriminálním jednání. Původně se tento koncept vázal ke snaze řešit relativně méně závažnou trestnou činnost, v některých komunitách je však využíván i k řešení závažnějších forem trestné činnosti, jako např. dopravní nehody s následkem smrti, přepadení.⁴⁶ Tento koncept se zabývá potřebami obětí a vedením pachatele k odpovědnosti.⁴⁷

Obecně je možné konstatovat, že restorativní justice má v současném českém trestním právu velký význam, a projevuje se jak v rovině hmotně právní (trestní zákoník upravuje řadu alternativních trestů vůči nepodmíněnému TOS) i v rovně procesní (zejména využití odklonů v trestním řízení).

Na tomto místě bych se tedy chtěla věnovat otázce, zda je vůbec u pachatelů domácího násilí možné využití prvků restorativní justice, a zda dochází k jejich aplikaci v praxi. I když cílem restorativní justice není snižovat recidivu, je prokázáno, že takový koncept vede ke snížení recidivy,⁴⁸ což může mít právě u pachatelů domácího násilí velký význam v tom smyslu, aby se pachatel nedopouštěl dalšího násilí, ať už vůči oběti stejné či jiné.

3.1. Restorativní justice a ukládání trestů

Trestní zákoník umožňuje ve zvláštní části uložit za naplnění základní skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí trest odnětí svobody na šest měsíců až čtyři léta. Pokud pachatel naplní základní skutkovou podstatu, která je přečinem, může být a zpravidla bude ukládán trest podmíněný dle § 55 odst. 2 TZ. Nepodmíněný trest by mohl být uložen pouze za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.

Trestní zákoník upravuje několik alternativních trestů, jedná se o podmíněné odložení TOS (případně s dohledem), o trest domácího vězení, obecně prospěšných prací a peněžitý trest. V souvislosti s těmito alternativními tresty je nutné mít na paměti, že slouží pro nahrazení nepodmíněného TOS, nikoliv pro nahrazení mezi sebou navzájem.⁴⁹

Nepodmíněný TOS bude pachatelům domácího násilí ukládán zpravidla v případě, kdy dojde k naplnění kvalifikované skutkové podstaty, kdy se již jedná o zločin. Přitom domácí vězení, obecně prospěšné práce i peněžitý trest jako tresty alternativní lze ukládat pouze za přečiny, v případě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí tedy pouze při

---

⁴⁶ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci, 2003. s. 4.

⁴⁷ Tamtéž. s. 8.

⁴⁸ Tamtéž. s. 8.

⁴⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 34.

naplnění základní skutkové podstaty. Jak vyplývá z tabulek, které jsou uvedeny v příloze práce, a které vycházejí ze statistik ministerstva spravedlnosti, jsou tyto alternativní tresty ukládány v naprostém minimu případů, domácí vězení nebylo u trestného činu dle § 199 TZ uloženo v letech 2011 až 2014 ani jednou, peněžitý trest pouze jedenkrát a trest OPP pouze čtyřikrát.⁵⁰

Je možné se domnívat, že soudy trest domácího vězení neukládají pachatelům domácího násilí ze dvou důvodů. Prvním důvodem je absence zavedení elektronického monitorovacího systému, což má za následek méně efektivní kontrolu výkonu tohoto trestu, kdy kontrolu provádějí úředníci probační a mediační služby prostřednictvím namátkových kontrol.⁵¹ I přes tento nedostatek je však trest domácího vězení ukládán například za trestné činy majetkové (v roce 2014 byl uložen tento trest u 82 odsouzených), méně často například u trestných činů obecně nebezpečných (za rok 2014 celkem 30 odsouzených) a pokud jde o TČ proti rodině a dětem, byl trest domácího vězení za rok 2014 uložen celkem ve 23 případech (z toho 22 případů u TČ zanedbání povinné výživy).⁵²

Druhým důvodem pro neukládání trestu domácího vězení u této trestné činnosti, je nevhodnost trestu z toho důvodu, že pachatel s obětí zpravidla sdílí společné obydlí. Možnost uložit domácí vězení tedy potencionálně existuje pouze v případě, kdy se pachatel od oběti odstěhuje, případně existuje jiné vhodné místo, kde může být trest vykonáván. Soud by měl zpravidla před uložením tohoto druhu trestu zjistit poměry pachatele, jelikož místo trvalého pobytu má vliv na posuzování vhodnosti uloženého trestu.⁵³

Na druhou stranu, pokud by trest domácího vězení mohl být vykonáván na jiném místě, než je bydliště oběti a byla by v budoucnu lépe zajištěna kontrola výkonu, mohlo by být ukládání domácího vězení vhodné a to z toho důvodu, že díky dohledu probačního úředníka může být efektivně působeno na vytváření životních návyků pachatele na svobodě.⁵⁴ Spolu s trestem domácího vězení má soud možnost uložit i některé z přiměřených povinností či omezení dle § 48 odst. 4 TZ.

Dalším alternativním trestem, který je možné uložit za přečin, je trest obecně prospěšných prací dle § 62 TZ, který se jako samostatný trest ukládá, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není

---

⁵⁰ Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti za roky 2011 - 2014. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

⁵¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 354.

⁵² Statistická ročenka kriminality ministerstva spravedlnosti za rok 2014.

⁵³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. s. 339.

⁵⁴ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Budoucnost trestu domácího vězení v České republice. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z mezinárodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s.48.

třeba. Vzhledem ke statistikám ministerstva spravedlnosti lze konstatovat, že i přesto, že je trest OPP druhým nejčastějším alternativním trestem vůči nepodmíněnému TOS, je ukládán v naprostém minimu případů (za rok 2014 pouze jedenkrát).

Posledním alternativním trestem, který lze teoreticky uložit pachateli přečinu týrání osoby žijící ve společném obydlí, je peněžitý trest dle § 67 odst. 2 písm. b). Jak opět vyplývá ze statistik, je tento trest ukládán ve vztahu k pachatelům domácího násilí výjimečně. Přehled ukládaných trestů pachatelům domácího násilí za roky 2011 až 2014 je zpracován v tabulce číslo 2 v příloze této práce.

Lze tedy shrnout, že jediným významně ukládaným alternativním trestem vůči nepodmíněnému TOS je odnětí svobody podmíněné, případně s dohledem. Dle mého názoru by však v řadě případů mohlo být vhodné ukládat i trest OPP, jelikož dle § 63 odst. 2 TZ je i u takového trestu možné uložit přiměřená omezení či povinnosti dle § 48 odst. 4 TZ, která mohou mít důležitý význam z hlediska nápravy pachatele. Bohužel však není možné u trestu OPP stanovit nad odsouzeným dohled (takový postup je možný pouze dle § 65 odst. 3 písm. a) TZ, kdy soud může uložit dohled, pokud odsouzený zavdává příčinu k přeměně trestu).

Pokud by soud odsoudil pachatele domácího násilí k podmíněnému trestu odnětí svobody, mohlo by být vhodné, aby pachateli také uložil přiměřené omezení či povinnosti, jejichž demonstrativní výčet uvádí § 48 odst. 4 TZ, zejména se v těchto případech může jednat o povinnost podrobit se vhodným programům psychologického poradenství a zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob (zejména do práv oběti domácího násilí).

Jako žádoucí se jeví i uložení podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody s dohledem dle § 84 TZ, jelikož právě u pachatelů domácího násilí bude často zapotřebí zvýšeně sledovat jejich chování, zejména pokud pachatel bude nadále žít ve společném obydlí s obětí.

V úvahu také připadá uložení podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem a stanovení přiměřené povinnosti zdržet se neoprávněného zásahu do práv jiných osob i povinnosti podrobit se psychologickému poradenství, jelikož kombinace těchto opatření může nejlépe zajistit nejen ochranu oběti, ale i případnou nápravu pachatele. Takový postup je zpravidla užíván i soudy v praxi. Například v rozsudku OS v Jeseníku č. j. 2 T 39/2014-154 uložil soud trest odnětí svobody na 1 rok, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu 3 roky a současně byl vysloven dohled. Dále obžalovanému soud uložil povinnost, aby se podrobil psychologickému poradenství v Poradně pro rodinu v Jeseníku v trvání 1 roku, se zaměřením na usměrnění projevů žárlivosti a agresivity.

V jiném případě (rozsudek OS v Jeseníku č. j. 2 T 100/2014-212) soud obžalovanému uložil trest odnětí svobody ve výši 20 měsíců s podmíněným odkladem a současně nad obžalovaným vyslovil dohled, dále stanovil povinnost podrobit se vhodnému programu psychologického poradenství a navíc uložil i povinnost zdržet se jakéhokoliv osobního, telefonického, písemného i elektronického kontaktu s poškozenou, včetně jejího napadání, zesměšňování a dalších schválností.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že u pachatelů domácího násilí zpravidla existuje snaha soudů pokusit se o nápravu pachatele, zejména prostřednictvím uložení povinnosti účastnit se psychologických programů. Pokud by pachatel během zkušební doby podmíněného odsouzení nevedl řádný život a nevyhověl by uloženým podmínkám, tak by soud v souladu s § 48 odst. 6 TZ rozhodl o uložení trestu a to případně i ve zkušební době.

V souvislosti s uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody je vhodné zmínit možnost terapeutických programů pro pachatele násilí, které jsou vykonávány v některých věznicích, a jejichž hlavním cílem je určit hlavní příčiny rizikovosti odsouzeného jako pachatele domácího násilí či jiných forem násilného jednání a mají za cíl změnit postoje pachatele k jeho násilné trestné činnosti.⁵⁵

Z hlediska restorativní justice v procesní rovině lze podotknout, že u pachatelů domácího násilí dochází pouze zcela výjimečně k využívání odklonů, kdy v letech 2011 až 2014 došlo pouze v pěti případech k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání, k využití narovnání však nedošlo ani jednou.⁵⁶

---

⁵⁵ BIEDERMANOVÁ, Eva. Je možné resocializovat osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou standardizované programy zacházení účinné? *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 7-8, s. 182.

⁵⁶ Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti za roky 2011 - 2014

4. Procesní aspekty trestního stíhání domácího násilí

4.1. Postavení obětí v trestním řízení

Oběť trestného činu hraje v trestním řízení velmi důležitou roli, jelikož je důkazním prostředkem, často jediným svědkem a nositelem kriminalistických stop. Tradičně byla oběť vnímána jako objekt dokazování. Až v souvislosti se zákonem o obětech došlo ke změně vnímání postavení oběti a snaže přizpůsobit některé aspekty trestního řízení jejich speciálním potřebám. Zejména se tento zákon snaží minimalizovat riziko sekundární viktimizace způsobené formalizovaným a necitlivým postupem OČTŘ, a proto je obětem zaručen určitý minimální standart práv, který je ještě více zdůrazněn v případě zvlášť zranitelných obětí.⁵⁷

Postavení obětí významně posiluje ZOTČ, jehož hlavním cílem zajistit, aby s obětí bylo zacházeno s respektem k osobnosti, citlivě vzhledem k situaci, ve které se nachází a takovým způsobem, aby jí nebyla přivozena další újma. Mimo jiné ZOTČ zajišťuje poskytnutí pomoci (nejen právní) a v některých případech i bezplatně. V neposlední řadě tento zákon umožňuje obětem vyjádřit svůj vlastní názor v trestním řízení a zajišťuje dostatek informací o jejich právech.⁵⁸

4.2. Vymezení zvlášť zranitelné oběti

Ustanovení § 2 odst. 2 ZOTČ vymezuje oběť jako fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková či nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil.

Pod skupinu zvlášť zranitelných obětí dle § 2 odst. 4 ZOTČ vždy spadá dítě (dle § 126 TZ jde o osobu mladší 18 let), dále osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy. Další skupinu zvlášť zranitelných obětí tvoří oběti trestného činu obchodování s lidmi nebo teroristického útoku, dále oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůzku násilí, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny,

---

⁵⁷ KLESNIAKOVA, Jana. Oběť domácího násilí pohledem zákona č. 45/2013 Sb. In Dny práva 2013. *Část III. Vplyv zákona o obetiach trestných činov na postavenie obetí v trestnom konaní*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 41.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 24. Autor Kapitoly: GRIVNA, Tomáš.

jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí druhotné újmy zejména s ohledem na věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, ve které se oběť nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.

Proto, aby oběť domácího násilí spadala pod kategorii zvláště zranitelné oběti, musí být splněny kumulativně dvě podmínky. První podmínka spočívá v tom, že trestný čin zahrnuje nátlak, násilí či pohrůzku násilí, což bude v případech domácího násilí splněno zpravidla vždy, druhou podmínku pak tvoří zvýšené riziko sekundární újmy, které může být naplněno alternativně různými důvody.

Jako jeden z případů, který může prohloubit riziko sekundární viktimizace, zákonodárce uvádí pohlaví oběti, což může vést k závěru, že na základě tohoto důvodu bude mít postavení zvláště zranitelné oběti automaticky žena, která se stane obětí domácího násilí. Někteří autoři uvádí, že právě ženy jsou z 90-95 % obětí domácího násilí.⁵⁹ Pro zajímavost i sám ESLP ve své judikatuře stanovuje, že násilí namířené vůči osobě ženského pohlaví má být považováno za přitěžující okolnost,⁶⁰ z čehož vyplývá, že násilí na ženě je považováno za společensky závažnější a je mu ve společnosti věnována relativně velká pozornost.

Oproti tomu mnohem menší pozornost je věnována problematice domácího násilí páchaného na mužích. Nelze pominout fakt, že i muž se může stát obětí domácího násilí, a to jak v heterosexuálních, tak zejména v homosexuálních vztazích. Některé průzkumy, které se dotýkají domácího násilí mezi partnery stejného pohlaví, dokonce ukazují, že u homosexuálních párů dochází k násilí minimálně stejně tak často, jako u párů heterosexuálních, a že muž v homosexuálním páru se může stát obětí domácího násilí s větší pravděpodobností než muž, který žije v páru heterosexuálním.⁶¹

Násilí páchané na mužích v heterosexuálních vztazích je specifické tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatelky, ale na straně druhé může být ve vztahu přítomen silný potenciál manipulace a psychického násilí,⁶² přičemž psychické násilí nelze vnímat jako méně závažné než násilí fyzické.

---

⁵⁹ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí z pohledu práva*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie České republiky, 2004. s. 45.

⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. srpna 2013, Case of Eremia v. The Republic of Moldova, application no. 3564/11. Dostupné na <

⁶¹ KUBOVÁ, Olga. Muži, ženy a domácí násilí: k problému „generové symetrie“ pachatelů a obětí domácího násilí. *Trestní právo*, 2004, č. 12. s. 11.

⁶² BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha/Kroměříž: Triton, 2006. s. 29.

Navíc muži jako oběti domácího násilí musí čelit řadě stereotypů, jelikož značná část společnosti je toho názoru, že muž se nemůže stát obětí domácího násilí⁶³ nebo pod vlivem feministických teorií zastávají názor, že domácí násilí je zejména problémem násilí na ženách.⁶⁴ Proto je dle mého názoru možné domnívat se, že domácí násilí páchané na mužích bývá ještě více skryté, než je domácí násilí páchané na ženách.

Odhaduje se, že domácí násilí se týká 3-5 % mužů. Týraný muž však sám sebe nevnímá jako oběť a chování partnerky také často nehodnotí jako trestný čin. Navíc, pro mužskou oběť domácího násilí může být mnohem náročnější obrátit se na odbornou pomoc a přijetí role oběti může představovat důvod pro prohloubení sekundární viktimizace.⁶⁵

Dle mého názoru by tedy OČTŘ měly pečlivě zvažovat v každém konkrétním případě, zda jsou naplněna kritéria zvlášť zranitelné oběti, a i mužům jako obětím domácího násilí by mělo být toto postavení přiznáno, pokud v daném případě opravdu může být pohlaví oběti důvodem, který bude zdrojem sekundární viktimizace.

Vedle výše uvedených úvah je navíc vhodné zmínit i nové ustanovení § 3 odst. 1 ZOTČ, které bylo včleněno novelou účinnou k 1. 4. 2017, a dle kterého při pochybnostech o tom, zda je oběť zvlášť zranitelná, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.

4.3. Práva obětí

Dle ZOTČ je obětím garantována celá řada práv, řada z nich má za úkol především předejít či zmírnit sekundární viktimizaci oběti. Jedná se o újmu, která vzniká zejména kontaktem s OČTŘ, a která může být obecně způsobena například nedostatečným poskytnutím informací o dalším postupu vyšetřování, nezájmem o bezpečí oběti, tendencí rozmluvit oběti podání trestního oznámení či výsledkem, který probíhal v nevhodných podmínkách či zasahoval do intimní sféry.⁶⁶

4.3.1. Právo na odbornou pomoc

Zákon o obětech v první řadě zakotvuje právo na odbornou pomoc (např. psychologické, sociální poradenství), zvlášť zranitelným obětím se pak dle § 5 tohoto zákona poskytuje pomoc bezplatně.

Nárok na právní pomoc, která je poskytována zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, je pak upravena v § 51a TŘ. Jednou z podmínek pro bezplatné poskytnutí právní

---

⁶³ BURIÁNEK, Jiří. PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. *Abused, battered or stalked...*, s. 29.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 144. Autor kapitoly: BUDINOVÁ, Adriena.

⁶⁵ DAVIDOVÁ, Ivana. Domácí násilí multifaktoriální optikou. *Rodinné listy*, 2013, č. 7-8, ročník 2, s. 54.

⁶⁶ POLOMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*, 2009, ročník 8, č. 4, s. 113.

pomoci (příp. za sníženou odměnu) je osvědčení poškozeného (resp. oběti) o tom, že nemá dostatek prostředků proto, aby si sám hradil náklady zmocnění. Dále se musí jednat buď o zvlášť zranitelnou oběť, nebo oběť, které byla úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví, případně se může jednat o pozůstalého po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt.

4.3.2. Právo na informace

Dále ZOTČ v § 7 upravuje právo na přístup k informacím, kdy policejní orgány musí informovat oběť trestného činu již při prvním kontaktu a to i bez její žádosti o celé řadě práv, zejména o tom, kde oběť může podat oznámení, jaké etapy řízení následují po podání trestního oznámení, jaká je role oběti v těchto etapách atd.

Právě podrobnost poučení a velké množství informací, které musí policejní orgán sdělovat obětem již při prvním kontaktu, patří k vytýkaným nedostatkům tohoto zákona. Pro policejní orgány tato povinnost znamená nejen administrativní zátěž, ale problematický je zejména fakt, že z důvodu psychického rozpoložení oběti po útoku se takové poučení mívá účinkem. Bylo by vhodnější, pokud by zákonodárce zjednodušil poskytování informací a dal policejnímu orgánu možnost proto, aby nemusel oběť poučit ihned při prvním kontaktu zejména z důvodu velmi špatného psychického stavu.⁶⁷ Tento nedostatek však nebyl odstraněn ani novelou ZOTČ účinnou k 1. 4. 2017 a OČTR tudíž mají stále povinnost poskytovat takto podrobné poučení.

V případě obětí ohrožených domácím násilím je více než vhodné informovat oběť o právu na ochranu před hrozícím nebezpečím. Mezi nejdůležitější prostředky ochrany patří krátkodobá ochrana, vykazání osoby ze společného obydlí, možnost vydat předběžné opatření v občanském soudním řízení či vydání předběžného opatření soudem nebo státním zástupcem.

4.3.3. Práva související s výsledkem oběti

V souvislosti s domácím násilím má důležitý význam právo oběti žádat, aby výslech (či podání vysvětlení) byl proveden osobou stejného nebo opačného pohlaví, kdy ZOTČ v § 19 stanoví, že pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť, tak je nutné této žádosti vyhovět, pokud jí nebrání důležité důvody. Dále zákon stanovuje povinnost vyslýchat zvlášť zranitelnou oběť obzvláště citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti. Pokud je to možné, má výslech v přípravném řízení provádět osoba k tomu speciálně vyškolená. Je-li obětí dítě, výslech

---

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin-advokacie*. 11. prosince 2015 [cit. 22. února 2017]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-jeho-nedostatky-a-moznosti-reseni?browser=mobi>>.

v přípravném řízení provádí vždy osoba k tomu vyškolená s výjimkou případů, kdy se jedná o neopakovatelný nebo neodkladný úkon a přítomnost takové osoby nelze zajistit.

Ohledně výslechu dětí mladších 15 let dále trestní řád v § 102 stanovuje, že se k výslechu mohou přibrat i rodiče, pokud to může přispět ke správnému provedení výslechu. Takový postup však může být v určitých případech nevhodný, zejména pokud dítě bylo svědkem či obětí domácího násilí a pachatelem či obětí byl jeden z rodičů.

4.4.4. Právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu

Mezi další práva všech obětí patří právo na doprovod důvěrníkem, právo učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na dosavadní život oběti a to v jakémkoliv stádiu trestního řízení. Oběť má možnost toto prohlášení učinit i písemně, pak by se jednalo o listinný důkaz.⁶⁸ Zavedení institutu prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život, které je převzaté z anglosaské právní úpravy, je možné pokládat za klíčové nové právo oběti, jelikož prostřednictvím prohlášení má oběť možnost se alespoň částečně citově vyrovnat se spáchaným trestným činem. Soud potom takové prohlášení může využít jako důležité vodítko pro rozhodování o konkrétním druhu trestu a o jeho výši.⁶⁹

4.4.5. Právo na peněžitou pomoc

Některým obětem může být přiznáno právo na peněžitou pomoc dle § 24 ZOTČ, takové právo náleží oběti, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví, způsobena těžká újma na zdraví, za určitých podmínek má takový nárok osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela a dále právo mají i oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Dále zákon přímo stanoví, že právo na peněžitou pomoc má i dítě, které se stalo obětí trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 TZ. Zákonodárce však nestanovuje právo na peněžitou pomoc obětem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ, i přesto, že domácí násilí má významné ekonomické důsledky, což může ovlivnit snahu oběti řešit domácí násilí, zejména pokud jsou ve vztahu přítomny děti. Polovina obětí domácího násilí odmítá spolupracovat s policií nejen z důvodů obav ohledně toho, co obnáší trestní řízení, ale také z důvodu nevyřešené finanční situace.⁷⁰

Na případnou oběť domácího násilí by se mohlo vztahovat ustanovení o poskytnutí peněžitě pomoci, pouze pokud by jí bylo způsobeno ublížení na zdraví či těžká újma na zdraví, což však může být obtížně prokazatelné (zejména u „prostého“ ublížení na zdraví,

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. s. 271.

⁶⁹ VÁLKOVÁ, Helena, GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 4, s. 85.

⁷⁰ DAVIDOVÁ, Ivana. Domácí násilí multifaktoriální optikou. s. 56.

pokud oběť ublížení na zdraví nenahlásí lékaři a nedisponuje lékařskými zprávami ani jiným důkazem).

Na tomto místě je vhodné podotknout, že pod pojem těžká újma na zdraví řadíme mimo jiné i delší dobu trvající poruchu zdraví (§ 122 odst. 2 písm. i TZ), kdy podle ustálené judikatury se nemusí jednat pouze o fyzickou poruchu zdraví, ale i o delší dobu trvající duševní poruchu.⁷¹

Zákon také poskytuje právo na peněžitou pomoc obětem trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 24 odst. 1 písm. d) ZOTČ). Je tedy otázkou, zda oběť domácího násilí, která byla vystavována sexuálnímu násilí, má nárok na peněžitou pomoc či nikoliv. Ustanovení § 24 odst. 1 písm. d) ZOTČ je však v praxi vykládáno extenzivně, a tudíž pod pojem trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti zařazujeme i jiné trestné činy, které nejsou vymezeny přímo v hlavě III. zvláštní části TZ (např. trestné činy obchodování s lidmi, kuplířství, zneužití dítěte k výrobě pornografie)⁷² a tudíž by v tomto případě měla mít oběť nárok na peněžitou pomoc.

Z výše uvedeného vyplývá, že otázka poskytování peněžitě pomoci obětem domácího násilí může být v praxi složitá, a je nutné přihlížet ke všem okolnostem a specifickým daného případu.

4.4.6. Právo zvláště zranitelné oběti být vyslýchán pouze jednou

ZOTČ v § 20 odst. 3 stanovuje požadavek, aby se výslech zvláště zranitelné oběti prováděl tak, aby později nemusel být opakován.

Je tedy otázkou, jaký postup policejního orgánu by byl nejvhodnější, pokud se prvotně dostane do styku s obětí domácího násilí, tedy v momentu, kdy ještě není zahájeno trestní stíhání. Ve fázi před zahájením trestního stíhání je možné požadovat buď podání vysvětlení dle § 158 odst. 6 TŘ, nebo je možné provést výslech svědka (resp. oběti) formou neodkladného či neopakovatelného úkonu za podmínek § 158a TŘ. Takového úkonu se vždy musí účastnit soudce, státní zástupce podávající návrh povinnost účastnit se nemá, ale v praxi bývá jeho účast téměř pravidlem. Jelikož má soudce svou přítomností garantovat zákonnost provedené úkonu, může do průběhu výslechu zasahovat, ale svým zásahem nesmí nahrazovat činnost policejního orgánu, to znamená, že výslech nemůže provést sám. Navíc soudci

⁷¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád...*, s. 182.

⁷² JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. *Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení.*

nepřísluší přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, zda jsou splněny podmínky neopakovatelného či neodkladného úkonu.⁷³

Pokud by byl učiněn pouze záznam o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6 TŘ, bylo by zpravidla nutné oběť znovu vyslýchat v řízení před soudem, což tedy odporuje zákonnému požadavku na to, aby výslech zvláště zranitelné oběti byl prováděn tak, aby nemusel být opakován. Výslech oběti domácího násilí můžeme v individuálních případech považovat za neodkladný úkon dle § 160 odst. 4 TŘ, jelikož existuje hrozba jeho zmaření, pokud by měl být proveden až po zahájení trestního stíhání, a to z toho důvodu, že oběť domácího násilí může být vystavena nátlaku ze strany pachatele, rodiny a také vzhledem k existenci zvláštního vztahu, který vzniká mezi pachatelem a obětí.

Pokud by však policejní orgán respektoval požadavek uvedený v § 20 odst. 3 ZOTČ, může se právo zvláště zranitelné oběti na to, aby byla vyslýchána pouze jednou, dostat do střetu s právem obviněného na obhajobu. Zejména je na tomto místě nutné zdůraznit článek 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy, který stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě.⁷⁴ Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že obviněný má v řízení právo, aby svědkovi mohl klást otázky a vyslýchat jej. I když tedy ZOTČ garantuje právo být vyslýchán pouze jednou (ve vztahu ke zvláště zranitelným obětem), je otázkou, do jaké míry může být toto právo v praxi naplňováno. Bližším zkoumáním této otázky se budu zabývat v následující kapitole o dokazování a o výslechu svědka.

Dále má zvláště zranitelná oběť právo, aby byla učiněna bezprostřední opatření, která by zabránila vizuálnímu styku s obviněným, zejména za pomoci využití audiovizuální techniky. ZOTČ na tomto místě v § 20 odst. 4 správně poznamenává, že je přitom zapotřebí zajistit, aby nebylo porušeno právo na obhajobu (tím pádem i možnost obviněného klást oběti otázky).

Důležitým prostředkem pro ochranu oběti a zamezení sekundární viktimizace je i zřízení oddělených čekáren pro poškozené, svědky a jejich doprovod, které jsou však závislé na materiálně technickém vybavení daného soudu a jejichž existence není prozatím právně zakotvena.⁷⁵ V současné době jsou tyto oddělené čekárny zřízeny u obou Vrchních soudů a

---

⁷³ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 5, s. 110.

⁷⁴ Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13. [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.

⁷⁵ DURDÍK, Tomáš. *Domácí násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva*. Praha, říjen 2013. [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf>.

dále pouze u krajského soudu Brno, u okresního soudu Brno-venkov a i u pobočky krajského soudu v Jihlavě. Navíc bohužel poškození a svědci nejsou dostatečně informováni o možnosti využití takových čekáren, a pokud je již čekárna využita, málokdy se tak stane ze samotné iniciativy soudu.⁷⁶

---

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu*. . . .s. 56. Autor kapitoly: DURDÍK, Tomáš.

5. Dokazování domácího násilí

Charakteristickým znakem domácího násilí je vysoká latentnost, což tedy znamená, že se odehrává za zavřenými dveřmi. K násilí dochází zpravidla beze svědků, nejčastěji v soukromí společného obydlí. Často mohou být jedinými svědky pouze děti, které žijí společně v rodině, kde násilí dochází. Navíc v případě psychického násilí, které se objevuje až v 98 % případů⁷⁷, oběť zpravidla nedisponuje žádnými důkazy, kterými by mohla týrání prokázat.⁷⁸ Dokazování domácího násilí je proto složité a má svá specifika.

Trestní řád v § 89 odst. 2 stanovuje, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. V českém právním řádu, tak jak je to typické u většiny kontinentálních právních systémů, platí zásada volnosti dokazování a je tedy možné v řízení použít i tzv. svědectví z druhé ruky (pro srovnání například v systémech *common law* je použití takového svědectví nepřipustné), kdy se jedná o důkaz přímý (dokazuje přímo skutečnost, která je předmětem dokazování, tedy zda došlo k týrání) a odvozený (není získáván z původního pramene).⁷⁹

Ve většině případů domácího násilí je možné jako důkaz použít výpověď obviněného a výpověď poškozené osoby, která má zároveň postavení svědka. Zpravidla se však bude jednat o jediné přímé a zároveň původní důkazy, další svědecké výpovědi budou často odvozené (například za situace, kdy se oběť svěří ohledně domácího násilí jiné osobě), ale i taková svědectví mohou být důležitá zejména pro podporu či vyvrácení jiných důkazů.

Za podpůrný důkaz svědčící o psychickém násilí mohou například sloužit záznamy obětí o prožitých incidentech nebo konzultace oběti v psychologických a právních poradnách.⁸⁰

V soudní praxi jsou jako důkazní prostředky velmi často používány znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie, kdy psycholog může zodpovědět dotazy týkající se věrohodnosti svědka a pachatele a také může posoudit možnosti resocializace. Psychiatr se pak zpravidla vyjadřuje k přítomnosti či absenci duševní poruchy v době spáchání trestného činu a k tomu, do jaké míry byly případně zasaženy ovládací či rozpoznávací schopnosti a dále k možné resocializaci a nebezpečnosti pachatele pro společnost.⁸¹ Bohužel však tyto znalecké posudky nejsou exaktním důkazem a v určitých případech mohou zůstat pochybnosti, které jsou dány omezenými možnostmi poznání lidské osobnosti a obtížností

⁷⁷ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013.

⁷⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. s. 26.

⁷⁹ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. s. 195.

⁸⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. s. 24.

⁸¹ PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie pro právníky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. s. 28.

hodnocení motivace chování. Proto má znalec ve svém posudku povinnosti uvádět i stupeň jistoty, s jakou své závěry učinil.⁸²

Dále znalec psycholog zkoumá, zda se u obětí vyskytují známky domácího násilí (např. příznaky bezmocnosti, sebezničující reakce, zhoršení výkonu každodenní činnosti). Významnou roli může mít i zjištění povahy obviněného pomocí znaleckého posudku, na základě kterého je možné odhalit přítomnost patologického vztahu mezi partnery, případnou poruchu osobnosti obviněného. Značný význam při hodnocení výpovědi hraje i schopnost OČTŘ posoudit věrohodnost výpovědi svědka, poškozeného i obviněného. Například ve výpovědi nevinné osoby lze shledat řadu znaků, a to okamžité odmítnutí obvinění, bohaté, detailní a opakované prohlášení o nevině, navrácení se k bodům obvinění se snahou je logicky a věcně vyvracet. Naopak k příznakům lživé výpovědi pak odborníci řadí například zadržování informací, kterými by vyslychaná osoba měla disponovat, vypouštění rozporuplných částí vlastní výpovědi, útěk od podstatných otázek zamlžováním nepodstatnými detaily, kladení vlastních otázek vyslychajícímu, užívání nepřesných informací či stereotypní opakovaná sdělení bez jakýchkoliv změn v drobných detailech.⁸³

Důležitost hodnocení věrohodnosti svědeckých výpovědí je spojena se zásadou bezprostřednosti, která znamená, že soud má rozhodnout na základě důkazů, které byly provedeny v řízení před soudem.⁸⁴ Tím je zaručena možnost soudu hodnotit věrohodnost výpovědi celkově, i na základě nonverbálních projevů, pomocí kterých je možné odhalit různé detaily v chování. Pro zajímavost na základě non verbálních projevů je například možné odhalit tzv. „obratné lháře“, tedy osoby, které nepravdivě vypovídají bez příznaků viny či výčitek svědomí, ale nezvládají vlastní kontrolu pocitu úspěchu či vítězství a proto je na videozáznamech patrný určitý asymetrický úsměv či mimický výraz pocitu radosti či pýchy.⁸⁵

5.1. Důkazní prostředky v soudní praxi

Jak již bylo uvedeno výše, při dokazování domácího násilí má soud zpravidla k dispozici výpověď oběti i pachatele. Ve většině případů je možné získat i výpovědi jiných svědků, zejména rodinných příslušníků či osob, kterým se oběť domácího násilí svěřila.

Významnou důkazní hodnotu mohou mít při dokazování i znalecké posudky z oboru psychologie či psychiatrie. Ohledně oběti domácího násilí je zejména možné zjistit přítomnost syndromu týrané ženy. Problematické mohou být případy, kdy znalec nezjistí v chování oběti

---

⁸² KALVACH, Zdeněk, BRICHČÍN, Slavoj. *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie ČR, 2003. s. 69.

⁸³ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. s. 248.

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. s. 178.

⁸⁵ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. s. 248.

žádné znaky těchto syndromů, což ale samo o sobě nese svědčí o tom, že osoba nebyla obětí týrání, jelikož přítomnost takových znaků je u různých obětí odlišná.⁸⁶

Praxe soudů se v takových případech liší. Například v rozsudku OS v Přerově ze dne 24. června 2013, č. j. 5 T 71/2013-172 byl obviněný uznán vinným za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, a to i přesto, že znalec v chování oběti neshledal znaky syndromu týrané ženy. Rozhodnutí o vině pak bylo učiněno na základě dalších podpůrných důkazů (výpověď poškozené a dalších svědků, kteří mimo jiné dosvědčili, že několikrát slyšeli nadávky obviněného vůči své matce a také že poškozenou viděli s modřinami na obličeji).

Jiné rozhodnutí však zaujal OS v Jeseníku (rozhodnutí ze dne 4. února 2015 č. j. 2 T 55/2013-261, toto rozhodnutí bylo později potvrzeno i odvolacím soudem), který zprostil obviněného obžaloby na základě názoru, že skutek není trestným činem. V daném případě soud založil své rozhodnutí zejména na znaleckém posudku z oboru psychologie, který v chování oběti neshledal známky syndromu týrané ženy. Znalecký posudek z oboru psychiatrie, který by se vyslovil k povaze a případné duševní chorobě obviněného soud prvního stupně (ani soud odvolací) nepovažovaly za nutný. Soud vynesl zprošťující rozsudek i přes svědeckou výpověď svědkyně, která pracovala spolu s obětí a vypověděla, že často vídala na těle oběti četné modřiny a byla svědkem toho, že oběť měla rozseknuté čelo. Obdobná fyzická zranění potvrdila ve svědecké výpovědi i sestra poškozené. Navíc soud měl k dispozici lékařskou zprávu spolu s fotodokumentací, ze které byla zjevná četná poranění na rtu, čele, zhmoždění kolen a škrábance na hrudi. Soud v odůvodnění rozsudku mimo jiné argumentoval tím, že ve vztahu existovala dlouhodobější souladná období, kdy tato období klidu byla vystřídána obdobími neklidu. Tuto skutečnost považoval soud za svědčící ve prospěch obviněného, a to i přesto, že jedním z charakteristických rysů domácího násilí je střídání několika etap, kdy vztah mezi pachatelem a obětí prochází cykly, ve kterých se střídají období relativního klidu s obdobími ataků, které mají gradující tendenci (viz kapitola 1).⁸⁷ Na druhou stranu je na tomto místě vhodné zmínit, že soud se při rozhodování o vině řídí zásadou *in dubio pro reo* a má tedy povinnost v pochybnostech rozhodnout ve prospěch obviněného.

Také lze poukázat na zajímavé rozhodnutí NS (sp. zn. 4 Tdo 1448/2012), ve kterém NS vyhověl dovolání obviněného a to z důvodu nesprávného právního posouzení skutku nižšími soudy. NS své rozhodnutí opřel mimo jiné o důkaz obhajoby, kdy se jednalo o soupis

---

⁸⁶ BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona. *Intimate violence: A Czech contribution on international violence against women survey*. Praha: Karolinum Press, 2013. s. 122.

⁸⁷ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. s. 56.

textových zpráv, které byly zaslány poškozenou obviněnému v rozhodném období, ve kterém mělo docházet k týrání. V těchto zprávách poškozená oslovovala obviněného různými zdrobnělinami a explicitně v nich vyjadřovala spokojenost s jejich sexuálním životem, i když později tvrdila, že k pohlavnímu styku docházelo pouze pro její klid a proto, aby plnila manželské povinnosti.

Problematické však může být, jakou důkazní hodnotu mají tyto zprávy, jelikož je nutné mít na paměti, že mezi pachatelem a obětí domácího násilí vzniká určitý specifický vztah a že domácí násilí se projevuje ve většině případů v několika cyklech. Jsou jimi fáze vytváření napětí, dále období, kdy agresor ztrácí kontrolu nad svým jednáním a poté následuje období usmiřování. Právě v prvním z těchto cyklů bývá pachatel agresivní, oběť je neustále kritizována a proto se snaží být úslušná, uctívá, pečující, často obviňuje sama sebe a snaží se vyhovět násilníkovi proto, aby předešla případnému konfliktu.⁸⁸ Je tedy otázkou, do jaké míry tyto předložené zprávy byly způsobilé objasnit otázku, zda došlo k týrání, zvláště pokud existoval znalecký posudek, který prokázal, že se u poškozené rozvinul syndrom týrané ženy a poukazoval na agresivní povahu obviněného a poruchu osobnosti. Opět je zde ale nutné poukázat na aplikaci zásady *in dubio pro reo*, v souvislosti se kterou NS nejspíše dospěl k závěru, že jednání obviněného není trestným činem.

Z výše uvedeného vyplývá, že při dokazování domácího násilí by vždy OČTŘ měly mít na paměti specifika vztahu mezi pachatelem a obětí domácího násilí a zejména věrohodnost důkazů by měla být hodnocena v souvislosti s psychologickými znalostmi, které jsou pro efektivní řešení případů domácího násilí nezbytné.

Důležitým důkazem prokazujícím týrání mohou být i rozhodnutí jiných orgánů či soudů, zejména rozhodnutí civilního soudu, kterým se nařizuje předběžné opatření k ochraně před domácím násilím. Soudy zpravidla přihlíží k případnému vykazání Policií ČR. Jako podpůrný důkaz může sloužit i zpráva od Policie ČR, ze které lze zjistit, zda oběť podala proti pachateli dříve trestní oznámení, případně o domácím násilí může svědčit rozhodnutí přestupkových komisí o spáchání přestupku. Například na základě rozhodnutí OS Šumperk (2 T 297/2014 – 397) byl obviněný odsouzen za TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí, přičemž soud zjistil, že vůči obviněnému byla již dříve podána obžaloba pro stejný trestný čin, ale soudem byl obžaloby zproštěn, jelikož dle názoru soudu nebyl skutek popsáný v obžalobě trestným činem. Dále je vhodné, pokud si soud vyžádá opis z rejstříku trestů, ze kterého je možné zjistit odsouzení a to i ta, u kterých došlo k zahlázení.

---

⁸⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. s. 25.

5.2. Výslech poškozené osoby

Oběť domácího násilí považujeme za poškozenou osobu, jelikož jí zpravidla bylo ublíženo na zdraví nebo způsobena nemajetková újma. Zároveň má oběť postavení svědka, jelikož sama svými smysly vnímala jednání pachatele a je osobou v trestním řízení nezastupitelnou.⁸⁹

Jak již bylo uvedeno výše, oběť domácího násilí může často také vystupovat v postavení zvlášť zranitelné oběti, u kterých ZOTČ stanoví právo, aby výpověď byla vedena takovým způsobem, aby v dalším řízení nemusela být opakována. Na druhou stranu, jak již bylo uvedeno výše, tento požadavek se může dostat do střetu s právem obviněného na obhajobu dle čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy, kterému ESLP ve své judikatuře věnuje dostatek prostoru a považuje za klíčový aspekt práva na spravedlivý proces.⁹⁰

Pokud se tedy policejní orgán dostane do styku s obětí domácího násilí a provede rovnou výslech svědka za podmínek § 158a TŘ, tak se již dostáváme do střetu dvou práv, a to práva oběti a práva obhajoby. Na druhou stranu může být provedení výslechu jako nedokladného úkonu výhodnější, jelikož tak OČTŘ předchází riziku, že oběť pod nátlakem svou výpověď změní. Někteří odborníci v řadě případů domácího násilí považují za vhodnější, pokud je výslech osoby realizován formou protokolu o výslechu svědka, nikoliv úředního záznamu o podání vysvětlení.⁹¹

Pokud by policejní orgán provedl výslech svědka ještě před zahájením trestního stíhání, musel by se poté vypořádat s otázkou, zda bude výslech opakován proto, aby obviněnému bylo umožněno uplatit plně svá práva na obhajobu, či zda policejní orgán již výslech provádět nebude a bude šetřit práva poškozené osoby.

Ve spojení s výslechem oběti domácího násilí mohou OČTŘ v praxi narazit na další problém, a to pokud oběť odepře podat výpověď. Toto právo je svědkovi zaručeno v § 100 odst. 1 TŘ, který se týká možnosti odeprít výpověď jako celek.⁹² Pokud se jedná o fázi před zahájením trestního stíhání, může oběť odmítnout podat vysvětlení, pokud by sobě nebo osobám uvedeným v § 100 odst. 2 TŘ způsobila nebezpečí trestního stíhání (viz § 158 odst. 7 TŘ). Pokud tedy oběť odmítne podat vysvětlení nebo výpověď, měl by policejní orgán

---

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*, s. 411.

⁹⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. března 1996, Case of Doorson v. The Netherlands, application no. 20524/92. Dostupné na <

⁹¹ DURDÍK, Tomáš. *Domácí násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva*. Praha, říjen 2013. [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf>.

⁹² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestí řád...*, s. 753.

postupovat v řízení v souladu se zásadou oficiality a snažit se zajistit jiné důkazy, které by odůvodňovaly zahájení trestního stíhání.

Pokud by oběť domácího násilí ze strachu odmítla vypovídat v průběhu řízení před soudem, tak by bylo možné postupovat dle § 209 odst. 1 TR a vykázat obžalovaného z jednacích síně po dobu, co bude oběť vypovídat, čímž lze opět eliminovat strach oběti a také riziko, že oběť výpověď změní. Takový postup by byl přípustný, pokud by se výsledku účastnil obhájce a pokud by po návratu byl obviněný seznámen s obsahem výpovědi a byla by mu dána možnost se k výpovědi vyjádřit, což odpovídá požadavku kontradiktorního řízení dle § 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.⁹³ Vykázat obviněného z jednacích síně je možné nejen na základě žádosti oběti, ale také na základě uvážení soudce nebo na základě znaleckého doporučení, kdy znalec provede odborné psychologické či psychiatrické vyšetření poškozeného.⁹⁴

Další možností, jak zajistit právo na obhajobu, pokud by při hlavním líčení došlo k vykázání obžalovaného z jednacích síně, může být přehrání (případně poskytnutí) zvukového či audiovizuálního záznamu, který zachytí výpověď oběti. I když trestní řád nepočítá přímo s poskytováním kopií zvukových záznamů pro potřeby žádné ze stran trestního řízení, žádost obviněného či jeho obhájce o přehrání takového záznamu by neměla být soudem ignorována a bezdůvodně odmítnuta, jelikož by se jednalo o zásah do práva na obhajobu.⁹⁵

5.2.1. Význam článku 6 odst. 3 písm. d) EÚLP ve vztahu k výpovědi zvláště zranitelné oběti

Evropský soud pro lidská práva se ve své judikatuře již několikrát zabýval právem obviněného klást svědkům otázky dle čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP, který tvoří nedílnou součást práva na spravedlivý proces a stanovuje právo obviněného vyslýchat svědka a klást mu otázky. Nejedná se však o křížový výslech, ale o výslech odpovídající kontradiktornosti řízení, který může být prováděný i soudcem či jiným orgánem v přípravném řízení, pokud má obhajoba právo se k výpovědi vyjádřit, popírat ji nebo klást svědkovi otázky.⁹⁶

Například v případě Doorson proti Holandsku ESLP připustil, že právo zaručené čl. 6 odst. 3 písm. d) není absolutní, a za určitých podmínek lze řízení považovat za spravedlivé, i když obviněnému či obhájci v řízení nebyla dána možnost klást svědkovi otázky, zejména pokud je nevýhoda na straně obhajoby dostatečně vyvážena postupem soudů.⁹⁷

⁹³ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva...*, s. 202.

⁹⁴ JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš. Poškozený a oběť trestného činu...s. 54.

⁹⁵ VANTUCH, Pavel. K možnosti přehrání či pořízení kopie záznamu z jednání soudu obhajobě. *Trestní právo*, 2005, č. 9, s. 13.

⁹⁶ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva...*, s. 201.

⁹⁷ Rozsudek ESLP ze dne 26. března 1996, Case of Doorson v. The Netherlands, application no. 20524/92.

Na tomto místě se budu zabývat otázkou, zda v případech domácího násilí má být upřednostněno právo zvláště zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou, nebo zda má být oběť opakovaně vyslýchána i obviněným, i když existuje nebezpečí, že taková výpověď bude pozměněna, jelikož pro případy domácího násilí je typické, že oběti jsou ochotny poskytnout úplné a pravdivé svědectví zpravidla těsně po oznámení věci. Opakované výpovědi v trestním řízení navíc pro oběť představuje vysoké riziko sekundární viktimizace.⁹⁸ Do střetu se tedy dostávají dvě práva, a to právo zvláště zranitelné oběti (zaručené zákonem), a právo obviněného klást svědkům otázky, které je jako součást práva na obhajobu zaručené mezinárodní smlouvou, která je součástí českého právního pořádku a má aplikační přednost před zákonem. Navíc se mezinárodní smlouvy o lidských právech považují za součást ústavního pořádku.⁹⁹

V jednom z novějších rozsudků, kterým ESLP rozhodoval ve věci Schatschaschwili proti Německu, byla velmi detailně stanovena kritéria pro posouzení, zda došlo k porušení čl. 6 EÚLP.¹⁰⁰ Ve věci nejdříve rozhodoval senát, který připustil, že řízení může být samo o sobě spravedlivé, i když není dána obviněnému možnost klást otázky hlavním, klíčovým svědkům obžaloby, pokud je tato nemožnost vyvážena jinými faktory zaručující spravedlnost řízení. Posléze však ve věci rozhodl Velký senát a to tak, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces, jelikož možnost obviněného nechat vyslechnout klíčového svědka alespoň v přípravném řízení prostřednictvím svého obhájce představuje významnou procesní záruku, jejíž absence má dopad na posouzení celkové spravedlnosti řízení. Závěr Velkého senátu tedy zní tak, že pokud jde o výslech klíčového svědka, musí být dána obhajobě vždy možnost svědka vyslechnout, jinak dojde k porušení čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

Oproti tomu názor senátu, který o stížnosti rozhodoval jako první, je takový, že řízení může být jako celek spravedlivé, pokud jsou zachovány další záruky, které vyvažují nemožnost obviněného klíčového svědka vyslechnout.

Proti sobě tedy stojí dvě různá řešení konkrétního problému. Pro konstatování závěru, zda došlo k porušení čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP používá ESLP (senát i velký senát) třístupňový test. V rámci tohoto testu jde v první řadě o posouzení otázky, zda existuje závažný důvod pro nepřítomnost svědka v hlavním líčení, v druhém kroku se zkoumá, zda byly svědecké

---

⁹⁸ ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Oběť domácího násilí pohledem zákona č. 45/2013 Sb. In Dny práva 2013. *Část III. Postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 211.

⁹⁹ Nález Pléna Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, Pl. ÚS 36/01

¹⁰⁰ Rozsudek ESLP ze dne 15. prosince 2015 ve věci Schatschaschwili proti Německu, číslo stížnosti 9154/10. Dostupné na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Schatschaschwili"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-168038"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

výpovědi výlučným nebo rozhodujícím důkazem pro odsouzení a v neposlední řadě se hodnotí, zda existují dostatečně vyvažující faktory, které by kompenzovaly ztížené podmínky na straně obhajoby.

Za závažné důvody, pro které se svědek nemusí dostavit k hlavnímu líčení, se považuje například zdravotní stav svědka nebo i jeho strach, případně anonymita či jiná nedosažitelnost svědka, zejména pokud se nachází v zahraničí.¹⁰¹

Mezi vyvažující záruky patří dle názoru senátu zejména fakt, že byla svědecká výpověď podpořena jinými podpůrnými důkazy (např. důkazy podporující svědeckou výpověď, jiné zajištěné důkazy včetně důkazů forenzních nebo znaleckých posudků o zraněních obětí či o jejich zdravotním stavu). Za významnou záruku pak senát považuje, pokud je výslech svědka provedený v přípravném řízení zaznamenán pomocí obrazového a zvukového záznamu, aby bylo jak obžalobě, tak obhajobě i soudu umožněno pozorovat chování svědka a utvořit si vlastní názor na jeho chování a spolehlivost. Dále ESLP jako záruku zmiňuje i možnost obhajoby klást svědkovi otázky alespoň nepřímo, tedy například písemně. V souladu s předchozí judikaturou pak senát vyžaduje, aby za situace, kdy orgány činné v trestním řízení dospějí k závěru, že svědek nebude vyslýchán v hlavním líčení, byla obhajobě poskytnuta příležitost klást svědkovi otázky alespoň v přípravném řízení.¹⁰²

Rozbor podmínek a záruk, za kterých může být řízení spravedlivé, i když obviněnému není dána možnost vyslýchat svědky, byl ze strany senátu učiněn velmi podrobně a dle mého názoru je postup podle daných kritérií způsobilý zaručit spravedlivost trestního procesu. Pokud by z hlediska rozhodnutí Velkého senátu měl vnitrostátní soud postupovat tak, aby rozhodl spravedlivě, musel by zajistit právo obviněného klást klíčovými svědkům otázky. To však v daném případě nebylo fakticky v moci daného soudu, jelikož svědkyně pobývaly v zahraničí a nebylo možné navázat ani spolupráci s cizozemskými soudy. V takovém případě je na místě otázka, jak tedy měl vnitrostátní soud postupovat proto, aby zajistil spravedlivost řízení. Nabízí se pouze dvě možnosti, jak mohl vnitrostátní soud tento rozpor řešit, buďto mohl založit své rozhodnutí na základě výpovědí obětí a vynést tedy odsuzující rozsudek (tak také vnitrostátní soud v dané věci učinil), nebo mohl postupovat tak, že by své rozhodnutí nezaložil na těchto výpovědích, a tudíž z důvodu nedostatku ostatních podpůrných důkazů by musel rozhodnout ve smyslu zásady *in dubio pro reo* a vynést zprošťující rozsudek a to i přesto, že výpovědi obětí byly naprosto přesvědčivým důkazem o vině.

---

¹⁰¹ Rozsudek ESLP ve věci Schatschaschwili proti Německu

¹⁰² Tamtéž

Navíc postup, jakým rozhodoval ve věci senát, se již objevil i v jiných případech řešených před ESLP. Relativní povahu práva obviněného klást svědkovi otázky dokládá i další novější rozsudek ESLP ve věci Šťulíř proti České republice,¹⁰³ ve kterém ESLP mimo jiné uvedl, že důvodem pro nepřítomnost svědka v hlavním líčení může být i strach z pachatele. Stěžovatel byl obviněn z trestných činů vydírání, omezování osobní svobody, pomluvy a křivého obvinění, přičemž těchto trestných činů se dopustil vůči své bývalé přítelkyni, aby se jí pomstil za ukončení jejich vztahu. Obviněný se například v daném případě dopustil toho, že svou bývalou přítelkyni přivázal k posteli, svlékl do půlky těla a vyhrožoval jí, že ji odnese a prodá za částku 100 000 Kč neznámé osobě do Turecka. Dále obviněný vyhrožoval pořizováním a zveřejněním pornografickým snímků, pokud odjede do zahraničí a neobnoví s ním jejich vztah.

V tomto případě ESLP připustil, že i když obviněnému není dána možnost klást otázky svědkovi, jehož výpověď je považována za jediný či hlavní usvědčující důkaz, nejedná se o automatické porušení čl. 6 EÚLP a tudíž řízení může být spravedlivé, pokud jsou zachovány jiné záruky spravedlivého procesu, zejména pokud je nevýhoda obhajoby vykompenzována jinými nástroji. V dané věci senát ESLP rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 6 EÚLP a to pěti hlasy vůči dvěma.

Při řešení aplikace čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP existuje jedna speciální kategorie, u které ESLP netrvá na výslechu svědka obžalovaným, a tím jsou případy sexuální delikvence. ESLP v těchto situacích bere ohled na zájmy poškozené osoby a práva na soukromí. Zejména nedochází k porušení čl. 6 EÚLP v případech, kdy je výpověď zachycena na audiovizuálním záznamu a obhajoba má možnost vidět tento záznam, vyjádřit se k němu a zpochybnit důvěryhodnost takové výpovědi¹⁰⁴ nebo za situace, kdy má obhajoba možnost účastnit se výslechu oběti alespoň nepřímo (např. prostřednictvím video přenosu či skrz jednosměrné zrcadlo).¹⁰⁵ ESLP v takových případech konstatuje, že řízení jsou pro oběť těžkou zkouškou a je zapotřebí chránit jejich soukromý život, a je tudíž adekvátní, pokud soud upustí od výslechu poškozeného v průběhu hlavního líčení.¹⁰⁶

V souvislosti s řešením stížnosti Šťulíř proti České republice ESLP uvedl, že členské státy mají povinnost vytvořit speciální procesní pravidla, která se budou týkat výslechu obětí

---

¹⁰³ Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2017 ve věci Šťulíř proti České republice, číslo stížnosti 36705/12. Dostupné na <

¹⁰⁴ FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 10, s. 232.

¹⁰⁵ KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 831.

¹⁰⁶ KMEC, Jiří. Právo obviněného na výslech svědka a ochrana oběti-svědka před sekundární viktimizací v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Trestní právo*, 2004, č. 11, s. 7.

domácího násilí, tak aby se předešlo opakování výpovědi a minimalizovaly se traumatické následky trestního řízení (bod 60 daného rozsudku).

Dále ESLP ve své judikatuře zmiňuje pozitivní povinnost států vytvořit procesní rámec, který zajistí efektivitu trestního řízení a zároveň ochranu obětí domácího násilí. Například v rozsudku *Eremia v. Moldavská republika*¹⁰⁷ ESLP zdůraznil povinnost členského státu se aktivně zapojit do ochrany obětí domácího násilí, kdy případné selhání OČTŘ efektivně stíhat domácí násilí je považováno za porušení práva dle čl. 3 a čl. 8 EÚLP v jeho pozitivním aspektu.

Judikatura ESLP se promítá i do rozhodování Ústavního soudu, který se možným porušením čl. 6 odst. 3 písm. d) zabýval již v řadě ústavních stížností. Například lze poukázat na rozhodnutí ÚS sp. zn. I ÚS 3792/16, ve kterém ÚS v souladu se svou ustálenou judikaturou a judikaturou ESLP uvedl, že ochrana významných zájmů svědka může být legitimním důvodem pro omezení práva na obhajobu. V daném případě byla legitimním zájmem ochrana před sekundární viktimizací, kdy se jednalo o ochranu nezletilého svědka, který byl obětí sexuálního deliktu, a v rámci přípravného řízení byla jeho výpověď nahrána a v řízení před soudem byl pouštěn obrazový a zvukový záznam.

Z výše uvedeného vyplývá, že i ESLP přikládá ochraně obětí domácího násilí velký význam a v konkrétních případech může dostat přednost uplatnění práva zvláště zranitelné oběti na to, aby byla vyslýchána pouze jednou, i když tento závěr může být částečně v rozporu s rozhodnutím Velkého senátu ve věci *Schatschaschwili*.

Navíc lze poukázat na tzv. evolutivní výklad Úmluvy, kdy dle samotného ESLP je Úmluva živým nástrojem, který musí být interpretován ve světle současných podmínek a dle představ v jednotlivých členských státech o tom, co je správné, přijatelné a spravedlivé, které se v průběhu času mění.¹⁰⁸ Jak již bylo uvedeno výše, dlouho dobu byla oběť trestného činu vnímána spíše jako důkazní prostředek a až ZOTČ přinesl zlom ve snaze vnímat potřeby oběti a zajistit ochranu před sekundární viktimizací.

5.2.2. Možný postup OČTŘ při řešení případů domácího násilí

Z výše uvedené judikatury ESLP je možné vyvodit několik závěrů, které by orgány činné v trestním řízení měly aplikovat při styku s obětí domácího násilí.

---

¹⁰⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. května 2013 ve věci *Eremia v. Moldavská republika*, číslo stížnosti 3564/11. Dostupné na <[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Eremia"\],"itemid":\["001-119968"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)>.

¹⁰⁸ KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo. Mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 72.

Dle mého názoru by bylo nejvhodnější, aby policejní orgán, který se dostane do prvotního styku s obětí domácího násilí, provedl výslech oběti jako neodkladný úkon. Jelikož se jedná o fázi před zahájením trestního stíhání, postupovalo by se dle ustanovení § 158a TŘ, který vyžaduje přítomnost soudce, jehož úkolem je dohlížet na zákonnost prováděného výslechu, což může představovat jednu ze záruk spravedlivého procesu ve smyslu judikatury ESLP.

Dále by bylo vhodné, aby byl o výslechu oběti pořízen zvukový a obrazový záznam, na základě kterého by soud mohl vidět chování poškozeného při výslechu, což alespoň částečně naplňuje zásadu bezprostřednosti, která je jednou ze základních zásad trestního řízení. *De lege ferenda* by bylo vhodné do trestního řádu zakotvit ustanovení o povinnosti pořízení videozáznamu o výslechu svědka, pokud hrozí, že v dalším řízení nebude možné svědka znovu vyslechnout. Na absenci takového ustanovení v českém právním řádu poukazuje i ESLP v rozsudku Tseber proti České republice. Dále by bylo vhodné, aby v řízení před soudem byl tento záznam přehrán tak, aby se k němu mohl obviněný vyjádřit a soud mohl sledovat chování oběti bezprostředně při výpovědi.

Z hlediska naplnění práv obhajoby by bylo možné připustit, aby obviněný položil svědkovi otázky alespoň písemně nebo za pomoci audiovizuální techniky, kdy výpověď bude probíhat v jiné místnosti, a tudíž se zabrání alespoň přímému a vizuálnímu kontaktu s obviněným, i když by takový způsob mohl zvyšovat riziko sekundární viktimizace a to vzhledem k oživování daných skutečností v paměti oběti. Další možnou alternativou je vykázání obviněného, případně veřejnosti z jednacích síní po dobu výpovědi oběti, ale opět se jedná o postup, který by mohl v paměti oživovat prožitá traumata. Proto by takový postup bylo nutné důkladně zvážit a to i vzhledem k psychickému stavu oběti. Tímto způsobem by tedy obhajoba mohla alespoň částečně realizovat právo zakotvené v čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

Jelikož výpověď obviněného a poškozené osoby bývají při dokazování domácího násilí stěžejními důkazy, bude také důležité, aby soud hodnotil věrohodnost stran a případně důvody, které by mohly vést ke křivé svědecké výpovědi. Je také nutné výpovědi opřít o další doplňující důkazy (dle judikatury ESLP například odvozený důkaz spočívající ve výpovědi svědka, kterému se oběť domácího násilí svěří, znalecké posudky, atd).

Výše uvedené záruky spravedlivého procesu, které mají vyvažovat ztížené podmínky obhajoby, jsou však vyjmenovány pouze demonstrativně, respektive se jedná o určitá vodítka,

keré ESLP poskytuje vnitrostátním soudům, jelikož samotnému ESLP nepřísluší možnost vytvořit seznam konkrétních opatření, které by měly vnitrostátní orgány přijmout.¹⁰⁹

Dle mého názoru tedy může dojít k upřednostnění práva zvláště zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou, jelikož je důležité respektovat zejména zájem na tom, aby oběti domácího násilí nebyly vystavovány riziku sekundární viktimizace a případnému strachu z pachatele. I když bude výpověď týrané osoby ve většině případů hlavním usvědčujícím důkazem, nebude se jednat o důkaz jediný, protože vždy je možné získat znalecký posudek a často bude možné vyslechnout i další svědky, zejména osoby, kterým se oběť domácího násilí svěří. I těmto podpůrným důkazům je zapotřebí přiznat určitou důležitost, což ESLP několikrát ve svých rozsudcích zmínil.

---

¹⁰⁹ Rozsudek ESLP ze dne 22. listopadu 2012 ve věci Tseber proti České republice, číslo stížnosti 46203/08. Dostupné na < [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["\"CASE OF TSEBER v. THE CZECH REPUBLIC\""\],"itemid":\["001-167955"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)>.

5.3. Konfrontace

Trestní řád upravuje některé zvláštní způsoby dokazování, konkrétně se jedná o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě. Ve vztahu k dokazování domácího násilí může vzniknout otázka, zda je konfrontace vhodným a způsobilým důkazním prostředkem pro objasnění takto specifické trestné činnosti.

Již ze samotné definice konfrontace v § 104a TR vyplývá, že se jedná o důkazní prostředek, pomocí kterého lze odstranit rozpory ve výpovědích mezi obviněným a svědkem, které budou v případech domácího násilí velmi časté. Zejména v situacích, kdy orgány činné v trestním řízení mají k dispozici pouze výpověď obviněného a výpověď oběti, které si budou logicky odporovat, si můžeme klást otázku, zda by provedení konfrontace mohlo přispět k lepšímu objasnění věci.

Konfrontace je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpověď v závažných okolnostech nesouhlasí, které jsou postavené tváří v tvář za účelem odstranění rozporů. Jedná se o neopakovatelný procesní úkon, který se použije pouze výjimečně, pokud není možné rozpory odstranit jinak a provádí se, až na výjimečné situace, v řízení před soudem. Rozlišujeme konfrontaci mezi obviněným a spoluobviněným a mezi obviněným a svědkem. Cílem je jednak vyjasnění rozporů ve výpovědích a dále také získání nových důkazů.¹¹⁰

Konfrontace může být provedena až poté, co je každá z osob vyslechnuta a výpověď byla zapsána do protokolu. Při konfrontaci se každá vyslychaná osoba vyzve, aby druhé osobě v přímé řeči vypověděla své tvrzení o okolnostech, ve kterých výpověď nesouhlasí a případně může uvést další okolnosti, o kterých doposud nevyprávěla. Tyto osoby si mohou klást navzájem otázky pouze se souhlasem vyslychajícího.¹¹¹

Jak již bylo uvedeno výše, konfrontace je výjimečným procesním úkonem, který se používá v případě, kdy není možné odstranit rozpory jinak, zejména pokud nebudou k dispozici jiné důkazy než je výpověď obviněného a výpověď poškozené. V tomto ohledu však provedení konfrontace může být problematické v tom, že pro oběť domácího násilí může znamenat psychickou zátěž a může dojít k oživování nepříjemných vzpomínek. Je nutné vzít v potaz specifický vztah, který mezi pachatelem a obětí domácího násilí existuje, a který může například zapříčinit i změnu výpovědi oběti, tudíž je zapotřebí zvlášť pečlivě zhodnotit, zda je provedení konfrontace v daném případě nezbytně nutné.

Dle mého názoru by se ke konfrontaci při řešení domácího násilí mohlo přistoupit po předchozí konzultaci s psychologem či psychiatrem, který by se vyjádřil k psychickému stavu

¹¹⁰ JELÍNEK, Jirí a kolektiv. *Trestní právo procesní*. s. 431.

¹¹¹ Tamtéž

oběti. Tento postup se v kriminalistické praxi používá při potřebě provést konfrontaci u osoby mladší 15 let, přičemž taková osoba může být konfrontována, pouze pokud dle názoru psychologa a psychiatra nemůže dojít k narušení psychického či fyzického vývoje.¹¹² Bylo by možné uvažovat i o přítomnosti psychologa, který by do konfrontace sice nemohl obsahově zasahovat, ale mohl by rozpoznat, zda konfrontace neklade na oběť v konkrétním případě příliš velké psychické nároky a zda pod tlakem situace nedochází ke změně výpovědi.

Konfrontace připadá v úvahu v případě, kdy by se soud mohl dostat do důkazní nouze. Na druhou stranu v případech dokazování domácího násilí je vždy možné vedle výpovědi oběti a pachatele pořídit znalecký posudek z oboru psychologie či psychiatrie, navíc budou v řadě případů k dispozici výpovědi svědků, kterým se oběť domácího násilí svěřila, a které mohou sloužit jako podpůrné důkazy.

Pokud by se však soud rozhodl konfrontaci provést, může nastat problém, pokud samotná oběť konfrontaci odmítne. V takovém případě má sice soud možnost vynutit splnění povinnosti ukládáním pořádkové pokuty dle § 66 odst. 1 TŘ, a to i opakovaně, ale v dané situaci by byl takový postup logicky zcela nevhodný. Navíc pro srovnání lze zmínit, že oběť domácího násilí má sice právo odepřít výpověď dle § 100 odst. 1 TŘ, ale právo odepřít konfrontaci za obdobné situace nemá.

---

¹¹² FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. *Některé zvláštní způsoby dokazování – konfrontace*. Krimi-servis, 26. dubna 2008. [cit. 16. února 2017]. Dostupné na < <http://www.krimi-servis.cz/?p=103> >.

6. Povinnost ochrany obětí domácího násilí v rámci EÚLP

Evropská úmluva má značný vliv na trestní právo, a to nejen v rovině procesní, ale i na úrovni práva hmotného, i když takový dopad Úmluvy může být někdy ze strany členských států podceňován. Státy sice disponují určitou mírou volného uvážení ohledně toho, jaká jednání budou kriminalizována, ale z judikatury ESLP vyplývá, že i tato volnost má určitou mez, zejména smluvní státy mají povinnost kriminalizovat jednání nebo opomenutí, která porušují práva chráněná Úmluvou. Mluvíme tedy o pozitivní povinnosti státu přijmout přiměřená opatření k zabránění porušení takových práv nebo k uplatnění sankcí za již nastalé porušení.¹¹³

V případech domácího násilí může dojít k porušení práv garantovaných zejména v čl. 3 EÚLP (právo nebýt mučen a vystavován nelidskému zacházení), případně v čl. 2 EÚLP (právo na život). Například v případě A. proti Spojenému království byl trestně stíhán nevlastní otec, který opakovaně a velkou silou bil holí devítiletého nevlastního syna. Porotou byl však zproštěn obžaloby, zejména z toho důvodu, že nedošlo k újmě na zdraví. ESLP však stanovil, že v tomto případě Spojené království nezajistilo ochranu práv a došlo k porušení čl. 3 v pozitivní rovině.¹¹⁴

Na tomto místě lze také připomenout, že rozhodnutí ESLP nejsou závazná pouze *inter partes*, ale i *erga omnes*, jelikož rozsudky zpravidla obsahují nejen posouzení případného porušení práva v konkrétní věci, ale i autoritativní výklad určitého ustanovení Úmluvy. Závaznost daného rozsudku se tudíž netýká pouze státu, který byl v daném případě odsouzen, ale potencionálně všech států, u nichž může dojít ke skutku, který bude shodný v relevantních aspektech s případem, který byl předmětem rozhodování.¹¹⁵

6. 1. Eremia vs. Moldavská republika

V této kapitola bych chtěla poukázat na pozitivní povinnost státu chránit osoby před (nejen) domácím násilím a na povinnost řádně potrestat pachatele vyplývající z EÚLP a z judikatury ESLP.

V případě Eremia vs. Moldavská republika ESLP shledal porušení čl. 3, 7, a 14 EÚLP, jelikož Moldavsko porušilo pozitivní povinnost řádně potrestat pachatele domácího násilí.

¹¹³ REPÍK, Bohumil. *Evropská Úmluva...*, s. 51.

¹¹⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská Úmluva...*, s. 52.

¹¹⁵ KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo. Mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 55.

V daném případě ESLP zdůraznil pozitivní povinnost členských států zakotvit nástroje jak v právu civilním, tak právu trestním, které mají zajišťovat ochranu před domácím násilím na maximální možné úrovni, zejména chránit oběti, poskytovat jim pomoc a dále mají povinnost zajistit speciální přípravu profesionálů, kteří budou schopni zajišťovat prevenci a řešit případy domácího násilí páchaného vůči ženám.

Dále ESLP stanovil povinnost chránit osoby před sexuálním násilím a zdůraznil ochranu zranitelných osob, kdy tato zranitelnost může vyplývat zejména z nemožnosti bránit se násilím, z nemoci, těhotenství či závislosti oběti. Z judikatury ESLP také vyplývá povinnost členských států zajistit, aby se každá oběť domácího násilí mohla efektivně domáhat zahájení trestního stíhání a dále povinnost zajistit ochranu obětí před možnou pomstou pachatele. V případě Eremia proti Moldavsku pak ESLP vyslovil, že státní zástupce by měl považovat násilí namířené proti ženě za přitěžující okolnost. Členské státy mají dále povinnost stíhat všechny druhy domácího násilí jako trestný čin. Pokud by členské státy selhaly v plnění výše uvedených povinností, jednalo by se ze strany státu o porušení čl. 3 EÚLP v jeho pozitivním aspektu.

Navíc judikatura ESLP i ÚS dlouhodobě uznává subjektivní právo poškozeného na efektivní trestní řízení, kdy státní orgány jsou povinny zajistit takové trestní řízení, ve kterém proběhne řádné a adekvátní vyšetřování ve kterém budou příslušné orgány jednat kompetentně a efektivně, tedy tak, aby konání OČTŘ bylo způsobilé vyústit v potrestání odpovědné osoby.¹¹⁶

Z výše uvedeného rozsudku ESLP vyplývá nutnost vzdělávat odbornou veřejnost, zejména policejní orgány, které by měly být schopné náležitě rozpoznat případné domácí násilí. Dle mého názoru by bylo vhodné, kdyby se případy domácího násilí v praxi zabývaly specializované osoby, zejména specializované policejní orgány, které se v praxi dostanou do styku s obětí domácího násilí jako první a u kterých hrozí riziko, že svým jednáním způsobí sekundární viktimizaci oběti či nesprávně situaci vyhodnotí jako přestupek či pouhé partnerské neshody. Policejní orgány by měly být schopny řádně odhalit případy domácího násilí a zabránit pachateli v jeho pokračování, jelikož pokud policejní orgán nezasáhne a dojde k další eskalaci domácího násilí, může být oběť v některých případech vážně ohrožena na zdraví i na životě.

---

¹¹⁶ HEJČ, David. Ústavní soud České republiky: Subjektivní právo poškozeného na efektivní trestní řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 10, s. 244-245. s. 245.

6.2. Osman proti Spojenému království

V souvislosti s ochranou života obětí domácího násilí je vhodné zmínit i případ Osman proti Spojenému království, ve kterém ESLP stanovil pravidla pro odpovědnost státu za porušení čl. 2 EÚLP v jeho pozitivní rovině pomocí tzv. Osman testu. Tento test je složen z několika bodů, kdy soud zkoumá, zda existovalo skutečné a bezprostřední nebezpečí pro život, které se týkalo konkrétních osob, zda o něm státní orgány věděly nebo vědět měly a zda přijaly rozumné kroky k zabránění této hrozby.

Výše uvedený test je možné dle mého názoru aplikovat i na případy domácího násilí, jelikož oběti často hrozí skutečné a bezprostřední nebezpečí, které spočívá zejména v riziku eskalace domácího násilí. I když by tedy oběť byla vystavována „pouze“ psychickému násilí či méně závažnému fyzickému násilí, tak existuje celkem vysoké riziko, že intenzita násilí bude rostoucí a tudíž může dojít i k ohrožení života.

Dále je zapotřebí, aby se toto nebezpečí týkalo konkrétní osoby (oběti, případně dalších osob žijící ve společném obydlí) a aby o něm OČTŘ věděly či vědět mohly, kdy tato podmínka bude nepochybně splněna ve většině případů, kdy oběť podá trestní oznámení, případně pokud policie provede vykazání.

V posledním kroku Osman testu dochází ke zkoumání otázky, zda dané orgány přijaly rozumné kroky k zabránění této hrozby. V rámci řešení případů domácího násilí je za rozumné kroky nutné považovat zejména zahájení prověřování a poté trestního stíhání, nikoliv postoupení věci jinému orgánu, jelikož projednání věci v přestupkovém řízení může vést k bagatelizaci domácího násilí a dle mého názoru není vhodným nástrojem k řešení domácího násilí.

Policejní orgán by měl být také schopen zhodnotit, zda by v daném případě nebylo vhodné vyslechnout oběť dle § 158a TŘ a tudíž zajistit výpověď poškozené osoby za účelem dalšího řízení.

Dále je zapotřebí oběti poskytnout relevantní informace dle ZOTČ. Tento zákon podrobně upravuje okruh informací, které má policejní orgán oběti poskytnout již při prvním setkání. Jak již bylo uvedeno výše, pro oběť může být značně zatěžující, pokud by byla poučena o všech právech tak, jak to předpokládá ZOTČ, případně by takové detailní poučení mohlo být neefektivní. Proto je důležité, aby policejní orgán zvlášť zdůraznil některá práva, která jsou pro oběť domácího násilí nejvýznamnější.

Zejména jde o poučení o možnostech odborné pomoci ve smyslu § 4 ZOTČ (například pomoc v intervenčních centrech) a o možnostech zajištění bezpečí dle § 14 zákona o obětech, kde se z hlediska ochrany obětí jeví jako nejefektivnější vykazání osoby dle zákona o policii

za současného podání návrhu na zahájení řízení o předběžném opatření v civilním řízení, o kterém musí soud dle § 404 ZZŘS rozhodnout do 48 hodin od podání návrhu.

Dále by oběť měla být poučena i o jiných možnostech ochrany, jako je například vydání předběžného opatření dle § 88b a násl. TŘ, jenže vydání takového předběžného opatření je možné pouze vůči osobě, která je v procesním postavení obviněného a navíc jeho vydání nemůže oběť iniciovat, respektive nemá možnost zahájit řízení.

Pokud by policejní orgán nepostupoval výše uvedeným způsobem, mohlo by dojít k porušení povinnosti přijmout opatření k zabránění hrozby, což by mohlo znamenat případnou odpovědnost OČTŘ za další újmu způsobenou oběti.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zhodnocení hmotně právních i procesně právních aspektů trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Z hlediska hmotně právní úpravy lze konstatovat, že v současné rozhodovací praxi neexistují závažné problémy, které by bylo možné podrobit bližší analýze. Judikatura (zejména Nejvyššího soudu) detailně a bohatě vymezuje, co se skrývá pod jednotlivými znaky základní i kvalifikované skutkové podstaty, a navíc existuje velká řada i mimoprávních publikací, které vymezují pojem týrání, domácí násilí a jeho jednotlivé druhy.

Jediným problematickým aspektem hmotně právní úpravy může být otázka aplikace zásady subsidiarity trestní represe na případy domácího násilí. V této práci jsem se snažila poukázat na úskalí, která s sebou může přinášet nedostatečné hodnocení jednotlivých útoků pachatele ze strany OČTŘ, které povedou k tomu, že jednání nebude považováno za trestný čin, ale za přeštek, právě z důvodu zdánlivého nedostatku potřebné míry společenské škodlivosti. Takový postup by však byl dle mého názoru zcela nesprávný, jelikož týrání je samo o sobě jednání, které vykazuje vysoký stupeň společenské škodlivosti a z dlouhodobého hlediska má eskalující charakter a závažné dopady na oběť.

Dále jsem se v práci zaměřila na sankcionování pachatelů domácího násilí, zejména na otázku, jaké tresty jsou pachatelům domácího násilí nejčastěji ukládány a zda v praxi dochází k využívání alternativních trestů, které jsou součástí konceptu restorativní justice. Na základě zhodnocení vybraných rozhodnutí okresních soudů vyplývá, že v naprosté většině případů soudy ukládají podmíněný trest odnětí svobody, v některých případech i s dohledem (pokud je zapotřebí zvýšeně kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči) a v rámci podmíněného trestu dochází také k ukládání přiměřených omezení či povinností, (zejm. povinnost podrobit se vhodným programům psychologického poradenství a zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob).

Pokud jde o alternativní tresty vůči nepodmíněnému TOS (domácí vězení, obecně prospěšné práce a peněžitý trest), ze statistik ministerstva spravedlnosti vyplývá, že tyto tresty jsou ukládány v naprosté menšině případů, kdy například trest domácího vězení nebyl v letech 2014 až 2011 za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí uložen ani jednou. Neukládání trestu domácího vězení pachatelům domácího násilí může být logicky zdůvodněno dvěma argumenty, za prvé se jedná o neefektivní kontrolu odsouzeného, jelikož dosud nebylo zavedeno elektronické monitorovací zařízení, druhým důvodem však zpravidla bude okolnost, že pachatel sdílí společné obydlí s obětí, a tudíž by domácí vězení v takovém

případě bylo trestem zcela nevhodným. Na druhou stranu však lze zmínit, že k týrání může ve specifických případech dojít i přesto, že pachatel nemá trvalé bydliště stejné jako oběť, to znamená, že fakticky bydlí v jiném obydlí, ale do obydlí oběti dochází, nebo se pachatel může od oběti odstěhovat, kdy v takto specifických případech by uložení trestu domácího vězení bylo teoreticky možné.

Trest obecně prospěšných prací byl v letech 2014 až 2011 pachatelům domácího násilí uložen celkem ve 4 případech. Ve vztahu k pachatelům domácího násilí je dle mého názoru vhodné, aby v rámci tohoto trestu došlo i k uložení přiměřené povinnosti či omezení, tak jak bylo uvedeno výše u podmíněného TOS. Poslední z alternativních trestů tvoří peněžitý trest, který byl jako samostatná sankce uložen pachateli domácího násilí v letech 2014 až 2011 pouze v jednom případě.

Další významnou částí této práce bylo posouzení procesních aspektů, které se dotýkají domácího násilí, přičemž jsem se při zpracování zaměřila zejména na zákon o obětech trestných činů a dále na judikaturu ESLP vztahující se k právu na obhajobu. Mezi procesní aspekty, které jsem ve své práci shledala za problematické, lze uvést zejména aplikaci institutu zvlášť zranitelné oběti na muže jako oběti domácího násilí, dále některé specifické otázky spojené s dokazováním a v neposlední řadě i otázku vyvažování dvou práv, které se mohou v trestním řízení střetnout - právo zvlášť zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou a právo obviněného na obhajobu, jehož významnou součástí tvoří právo klást svědkům otázky dle čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

Dle zákona o obětech trestných činů je zvlášť zranitelným obětí zaručena celá řada významných práv. Problematické však může být, komu konkrétně bude toto postavení přiznáno v praxi. Jako jeden z případů, kdy se bude jednat o zvlášť zranitelnou oběť, ZOTČ uvádí oběti trestného činu, který obsahoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, přičemž v konkrétním případě musí existovat důvod, na základě kterého může dojít k prohloubení sekundární viktimizace, zejména vzhledem k pohlaví oběti, věku, sexuální orientaci atd. Zákon jako jeden z důvodů uvádí pohlaví oběti, což může vést k závěru, že se zpravidla za zvlášť zranitelnou oběť bude považovat žena. V práci jsem se však zabývala i otázkou, jaké postavení bude mít případně i muž jako oběť domácího násilí, protože jak ukazují výzkumy, domácí násilí není páčeno pouze na ženách. Navíc u mužů jako obětí domácího násilí vzniká samo o sobě ještě větší riziko sekundární viktimizace, zejména vzhledem k tomu, že násilí na mužích je společností podceňovaná otázka. Proto by OČTŘ vždy v konkrétním případě měly hodnotit poměry oběti domácího násilí a případně přiznat postavení zvlášť zranitelné oběti i

muži. Navíc zákon o obětech stanovuje, že při pochybnostech se oběť považuje za zvlášť zranitelnou.

V souvislosti s institutem zvlášť zranitelné oběti jsem se v práci mimo jiné zabývala i požadavkem, aby oběť v řízení byla vyslýchána pouze jedenkrát. Jedná se o právo, které má zejména zabránit dalšímu prohlubování sekundární viktimizace a jak již bylo uvedeno výše, v některých případech se může dostat se střetem práva obviněného klást svědkovi otázky. Judikatura ESLP se bohatě zabývá výkladem čl. 6 odst. 3 písm. d), ale při srovnání některých rozhodnutí lze dojít k závěru, že otázka, zda je ve všech případech nutné zajistit obviněnému právo klást otázky svědkovi, není v judikatuře naprosto jednotně vymezena. Například ve věci Schatschaschwili proti Německu nejdříve senát ESLP rozhodl, že i přesto, že obviněnému nebyla dána možnost vyslýchat klíčové svědky obžaloby, může být řízení spravedlivé, pokud jsou dostatečně zachovány další procesní záruky spravedlivého procesu. Naopak Velký senát ESLP v té samé věci stanovil, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces, jelikož obviněný neměl možnost vyslýchat korunní svědky. ESLP pak připustil relativní povahu práva obviněného vyslýchat svědky, pokud šlo o oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. V poslední době pak ESLP rozhodoval v případě Štulír proti České republice, ve kterém se opět přiklonil k tomu, že v určitých případech může dojít k zachování spravedlivého procesu, i když obviněnému není dána možnost klást otázky klíčovému svědkovi.

Zejména vzhledem k rozmanité judikatuře ESLP jsem se v této práci pokusila navrhnout vhodný postup, dle kterého by se OČTŘ mohly řídit a to tak, aby v co nejvyšší míře byla zachována spravedlivost trestního řízení a zároveň aby bylo zabráněno prohlubování sekundární viktimizace oběti. Pokud se OČTŘ dostanou do prvotního kontaktu s obětí domácího násilí ještě ve fázi před zahájením trestního stíhání, je dle mého názoru nejvhodnější, aby postupovaly dle § 158a TR a pořídily výslech svědka jako neodkladný úkon, jelikož pouhé sepsání záznamu o podání vysvětlení má minimální důkazní hodnotu a vzhledem ke specifikům domácího násilí hrozí, že oběť by později svou výpověď mohla změnit. Dle § 158a TR se takového výslechu bude účastnit i soudce, který má dohlížet na zákonnost provedení výslechu, a jeho přítomnost lze považovat za jednu z vyvažujících záruk spravedlivého procesu dle judikatury ESLP. Dále by bylo vhodné, aby OČTŘ pořídily o výslechu oběti audiovizuální záznam, který by poté mohl být přehrán jak soudu, tak obviněnému. Pro zajímavost již v případě Tseber proti ČR přímo ESLP poukázal na to, že v českém právním řádu chybí ustanovení o povinnosti pořízení videozáznamu o výslechu svědka, pokud hrozí, že jej nebude možné později znovu vyslechnout. I když je české trestní

právo procesní založené ve vztahu k dokazování na zásadě ústnosti a bezprostřednosti, dle judikatury ESLP lze také připustit, aby obviněný měl možnost položit otázky alespoň písemně či za pomoci audiovizuální techniky tak, aby se zabránilo alespoň přímému vizuálnímu kontaktu mezi obětí a obviněným.

Dalším procesně právním aspektem, který byl v této práci analyzován, je otázka dokazování domácího násilí, které má řadu specifík. Při zpracování této problematiky jsem vycházela zejména z rozsudků okresních soudů, na základě kterých lze učinit závěr, že velmi významným důkazem jsou znalecké posudky z oboru psychologie, které mohou objasnit otázku, zda u oběti vznikly známky tzv. syndromu týrané ženy. Na druhou stranu však z uvedených rozhodnutí vyplývá, že znalecké posudky je nutné hodnotit i v souvislosti s ostatními důkazy, jelikož i závěr, že oběť trpí syndromem týrané ženy, může v konkrétním případě vést ke zprošťujícímu rozsudku. Naopak z analýzy rozhodnutí také vyplývá, že soud může vynést odsuzující rozsudek a to i přesto, že znalec v daném případě neshledá u oběti známky týrané osoby. Dále bych ve vztahu k dokazování domácího násilí chtěla zdůraznit nutnost důsledně hodnotit důkazy vzhledem ke specifickým rysům domácího násilí, kdy je nutné mít na paměti, že domácí násilí se projevuje v cyklech, a proto se v násilném vztahu střídají období klidu a období násilí. I když tedy obhajoba použije argument, že během rozhodné doby, ve které mělo docházet k násilí, se vyskytovala i období klidu, měly by soudy a to i přesto, že jsou vázány zásadou *in dubio pro reo*, mít na paměti, že právě takové střídání období je pro domácí násilí typické.

Na závěr diplomové práce jsem považovala za vhodné zmínit povinnost ČR zajistit účelnou ochranu obětí domácího násilí ve smyslu judikatury ESLP. I když je státům ponechána určitá volná míra uvážení v oblasti jednání, která budou kriminalizována, mají členské státy povinnost kriminalizovat ta jednání, která mohou narušovat jednotlivá práva chráněná EÚLP. S touto povinností členských států je spojeno tzv. právo na účinné vyšetřování a dále povinnost státu přijmout rozumné kroky k zabránění ohrožování práv, kdy při nedodržení pozitivního závazku členského státu může dojít k odpovědnosti státu za porušení daného práva.

Bibliografie

Učebnice a komentáře

BURDA, E., ČENTÉŠ, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná část. Komentár. II. díl.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. 1608 s.

DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander. *Trestní zákoník. Komentář.* 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1094.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné.* 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 3. vydání. Praha: Leges, 864 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 5. vydání. Praha: Leges, 2014, 1248 s.

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s.

ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Otto a kol. *Trestní právo hmotné.* 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 1050 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 2150 s.

Monografie

BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech.* Praha/Kroměříž: Triton, 2006. 108 s.

BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona. *Intimate violence: A Czech contribution on international violence against women survey.* Praha: Karolinum Press, 2013. 221 s.

BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana. *Abused, battered or stalked: Violence in intimate partner relations gendered.* Praha: Karolinum Press, 2015. 171 s.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky.* Praha: Grada Publishing, 2008. 150 s.

HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva.* Kroměříž: Justiční akademie ČR, 2004. 248 s.

JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu.* Praha: Leges, 2012, 251 s. Autor kapitoly: GŘIVNA, Tomáš

KALVACH, Zdeněk, BRICHČÍN, Slavoj. *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty.* Praha: Policejní akademie ČR, 2003. 125 s.

KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo. Mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Praha: C. H. Beck, 2006. 217 s.

MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 193 s.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. 296 s.

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie pro právníky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 79 s.

REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. 263 s.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci, 2003. 48 s.

Sborníky

KLESNIAKOVÁ, Jana. Oběť domácího násilí pohledem zákona č. 45/2013 Sb. In *Dny práva 2013. Část III. Vplyv zákona o obetiach trestných činov na postavenie obetí v trestnom konaní*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 39 - 51.

ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Oběť domácího násilí pohledem zákona č. 45/2013 Sb. In *Dny práva 2013. Část III. Postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 206 - 2016.

NAVRÁTILOVÁ, Jana. Budoucnost trestu domácího vězení v České republice. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restorativna justicia a alternativne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z mezinárodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s. 41 - 50.

Články

BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník 1, č. 10, s. 284 - 286.

BIEDERMANOVÁ, Eva. Je možné resocializovat osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou standardizované programy zacházení účinné? *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 7-8, s. 180 - 184.

DAVIDOVÁ, Ivana. Domácí násilí multifaktoriální optikou. *Rodinné listy*, 2013, č. 7-8, ročník 2, s. 52 - 60.

FENYK, Jaroslav. Některé úvahy o postižitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměrů de lege ferenda. *Právní rozhledy*, 2002, ročník 10, č. 12, s. 630 - 632.

FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 10, s. 225-233.

FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 5, s. 109 – 112.

HEJČ, David. Ústavní soud České republiky: Subjektivní právo poškozeného na efektivní trestní řízení. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 10, s. 244-245.

HUSSEINI, Faisal. Ústavní soud České republiky: Subsidiarita trestní represe, přečin porušování domovní svobody. *Trestněprávní revue*, 2014, ročník 13, č. 7-8, s. 190-192.

KMEC, Jiří. Právo obviněného na výslech svědka a ochrana oběti-svědka před sekundární viktimizací v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Trestní právo*, 2004, č. 11, s. 6-9.

KUBOVÁ, Olga. Muži, ženy a domácí násilí: k problému „generové symetrie“ pachatelů a obětí domácího násilí. *Trestní právo*, 2004, č. 12, s. 6-11.

POLOMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*, 2009, ročník 8, č. 4, s. 113 - 114.

VÁLKOVÁ, Helena, GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, ročník 12, č. 4, s. 83-87.

VANTUCH, Pavel. K možnosti přehrání či pořízení kopie záznamu z jednání soudu obhajobě. *Trestní právo*, 2005, č. 9, s. 11 - 15.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 490/2006. *Trestní právo*, 2006, č. 1, s. 14-17

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. 8 Tdo 957/2014-28

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 3 Tdo 1583/2014-50

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 3 Tdo 798/2013-22

Nález Ústavního soudu ze dne 10. února 2011, sp. zn. III. ÚS2523/10

Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, Pl. ÚS 36/01

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. I ÚS 3792/16

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. srpna 2013, Eremia v. The Republic of Moldova, application no. 3564/11.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. března 1996, Doorson v. The Netherlands, application no. 20524/92.

Rozsudek ESLP ze dne 15. prosince 2015, Schatschaschwili proti Německu, číslo stížnosti 9154/10.

Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2017, Štůlříř proti České republice, číslo stížnosti 36705/12.

Rozsudek ESLP ze dne 22. listopadu 2012, Tseber proti České republice, číslo stížnosti 46203/08.

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14.

Internetové zdroje

Domestic Violence Act 116 of 1998. [cit. 13. února 2017] Dostupné na <<http://www.justice.gov.za/legislation/acts/1998-116.pdf>>.

DLANGA, Khaya. *Domestic violence: Not a symbol of a mans strenth*. Mail and Guardian, 1. dubna 2015 [cit. 14. dubna 2017]. Dostupné na <<https://mg.co.za/article/2015-04-01-domestic-violence-not-a-symbol-of-a-mans-strength>>.

JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin-advokacie*. 11. prosince 2015 [cit. 22. února 2017]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-jeho-nedostatky-a-moznosti-reseni?browser=mobi>>.

DURDÍK, Tomáš. *Domáci násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva*. Praha, říjen 2013. [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf>.

FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. *Některé zvláštní způsoby dokazování – konfrontace*. Krimi-servis, 26. dubna 2008. [cit. 16. února 2017]. Dostupné na <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domáci násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013. Dostupné na <<http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2015/03/ROSA-statistika-za-2014-web.pdf>>.

Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti. Dostupné na
<<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Abstrakt

Cílem této práce je vnést ucelený pohled do hmotné i procesní právní úpravy trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Práce poukazuje zejména na vybrané problematické aspekty procesní úpravy spojené s tímto specifickým trestným činem, jako je například dokazování domácího násilí. Konkrétně je na základě analýzy několika soudních rozhodnutí poukázáno na to, jaké důkazní prostředky bývají v praxi nejčastěji používány, zejména se práce zaměřuje i na význam znaleckých posudků z hlediska soudní praxe a na možné využití konfrontace.

Významnou součástí práce je vymezení institutu zvlášť zranitelné oběti a uvedení práv, které jsou takovým obětem garantovány, zejména jde o právo zvlášť zranitelné oběti být vyslýchána pouze jednou, které je garantováno zákonem o obětech TČ, ale které se může v řadě případů dostat do rozporu s judikaturou ESLP a čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP, který zaručuje právo obviněného klást svědkům otázky. Práce hodnotí některá důležitá rozhodnutí ESLP a navrhuje možný postup OČTŘ při výslechu oběti tak, aby bylo pokud možno v co nejširší míře zachováno právo oběti i obviněného, a bylo zabráněno dalšímu prohlubování sekundární viktimizace a zároveň zachováno právo na obhajobu.

Pozornost je také věnována otázce sankcionování pachatelů domácího násilí, zejména možnosti využívání alternativních trestů. Práce vychází zejména ze statistik ministerstva spravedlnosti a analýzy soudních rozhodnutí a klade si otázku, zda je vůbec v případech domácího násilí možné a vhodné využívat prvky tzv. restorativní justice, kterými jsou nejen alternativní tresty ale i možnost využití odklonů v trestním řízení.

V neposlední řadě je poukázáno na nebezpečnost bagatelizace domácího násilí a na nutnost OČTŘ řádně stíhat i potrestat pachatele domácího násilí, kdy takový postup je nejen nutný pro řádnou ochranu obětí a pro celospolečenské odsouzení domácího násilí, ale zároveň i vyplývá z judikatury ESLP.

Abstract

The aim of this thesis is to bring complete view into substantive and also procedural legislation dealing with one special criminal offence - cruelty to person living in the common home. This study is focused on several chosen aspects, e. g. on specifics of proving of domestic violence, based on several court decisions showing which evidence is used most often in practice. The chapter dealing with evidence is also concentrated on value of expert opinions in proving of domestic violence and also on the possibility to use confrontation as special method of proving.

Important part of this work is analysis of institute of especially vulnerable victim, because such victim is holder of special rights, mainly of the right to be questioned only one time during all criminal procedure. The purpose of this right anchored in the Act on protection of victims of criminal offences is to protect victims against deeper secondary victimization. Unfortunately, this right of victim can get in opposite of the right of defendant to ask questions to witness guaranteed by art. 6/3 letter d) of European Convention on Human

rights. This study is analysing the most important decisions of European Court for Human rights and as outcome provides also instruction for all criminal authorities how to balance between this two rights.

Another issue deserving attention is sanctioning of perpetrator of domestic violence, mainly the possibility to impose alternative penalties or another instruments of restorative justice as e. g. conciliation. The chapter is based on statistics of Ministry of Justice of CR and also on analysis of several court decisions.

Last but on least, this thesis also points out the danger of downplaying of domestic violence and the duty of criminal bodies to lead criminal procedure and impose sanction to the perpetrator of domestic violence which is essential for protection of victims and is arising from case law of European Court for Human Rights.

Klíčová slova, Key words

Týrání osoby žijící ve společném obydlí, domácí násilí, zvláště zranitelná oběť, zákon o obětech trestných činů, právo být vyslýchán pouze jednou, právo na obhajobu

Cruelty to person living in the common home, domestic violence, especially vulnerable victim, Act on protection of victims of criminal offences, right to be questioned only once, right to defence

Přílohy

Tabulka 1: Nejčastější projevy domácího násilí - vychází ze statistiky občanského sdružení Rosa¹¹⁷

Projev násilí	procento žen, které se setkaly s daným projevem
Psychické násilí	98 %
Ponižování, zesměšňování	94 %
vydírání	90 %
Nadávky a vulgarismy	84%
Žárlivost	66 %
Vyžadování poslušnosti	77%
Vyhrožování zabitím	39 %
Vyhrožování sebevraždou	37 %
Fyzické násilí	73 %
Opakované facky	40 %
Srážení, pád	32%
Rány pěstí	39 %
škrcení	37 %
Bití do hlavy	29%
Bití v těhotenství	23%
Ekonomické násilí	59 %
Partner neposkytuje žádné peníze	16 %
Žena si musí říkat o peníze	39 %
Žena má zakázáno pracovat	8 %
Žena musí odevzdávat peníze	7 %
Sexuální násilí	44 %
Vynucený sex	37 %
Znásilnění	11 %
Nepříjemné praktiky	23 %

¹¹⁷ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013. Dostupné na <<http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2015/03/ROSA-statistika-za-2014-web.pdf>>.

Tabulka 2: Tresty ukládané pachatelům TČ týrání osoby ve společném obydlí¹¹⁸

rok	počet odsouzených	podmíněný TOS	nepodmíněný TOS	OPP	domácí vězení	peněžitý trest jako alternativa vůči TOS
2014	279	191	85	1	0	0
2013	269	198	68	0	0	1
2012	293	197	90	2	0	0
2011	218	160	56	1	0	0

Tabulka 3: Výše ukládaných nepodmíněných TOS¹¹⁹

rok	počet nepodmíněných TOS	do 1 roku	1 - 5 let	5 - 15 let	15 - 25 let	doživotí
2014	85	9	72	3	1	0
2013	68	2	53	11	2	0
2012	90	10	73	7	0	0
2011	56	2	52	2	0	0

¹¹⁸ Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti za roky 2011 - 2014. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

¹¹⁹ Tamtéž

Tabulka 4: Údaje o TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí (od přípravného řízení do podání obžaloby)¹²⁰

rok	počet TČ celkem	počet obžalovaných	zastavení TS	podmíněné zastavení TS	narovnání	postoupení	odsouzení
2014	482	423	19	0	0	0	279
2013	462	397	23	2	0	0	269
2012	544	467	19	2	0	0	293
2011	528	471	23	1	0	0	218

Tabulka 5: Jiné vyřízení obžaloby, nežli odsouzení pachatele¹²¹

rok	zproštění	zastavení TS	postoupení
2014	46	8	36
2013	44	16	53
2012	58	18	45
2011	43	6	33

¹²⁰ Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti za roky 2011 - 2014. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

¹²¹ Tamtéž

Tabulka 6: Vybrané údaje o odsouzených pachatelích¹²²

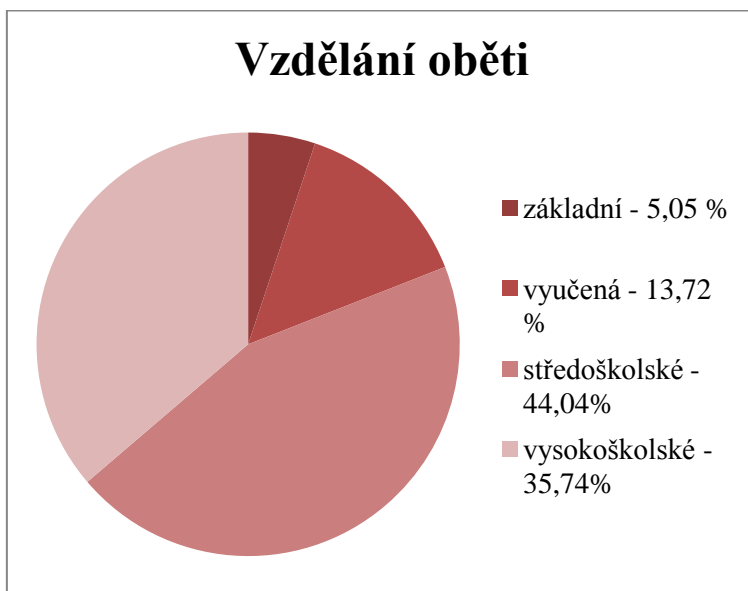
rok	odsouzení	z toho muži	z toho ženy	mladiství	nejčastější věková skupina	pod vlivem NL	recidiva
2014	279	274	5	2	30-39 let (110 odsouzených)	4	17
2013	269	267	2	0	30-39 let (96 odsouzených)	2	14
2012	293	283	10	8	30-39 let (103 odsouzených)	2	18
2011	218	212	6	1	30-39 let (66 odsouzených)	0	15
Celkem za všechny roky	1059	1036	23	11	375	8	64
Vyjádřeno v %	100 %	97,8%	2,20 %	1,04 %	35,41 %	0,76 %	6,04 %

Z výše uvedených údajů vyplývá, že typickým odsouzeným pachatelem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je muž ve věku 30-39 let, který zpravidla není recidivistou ani nepáchá trestný čin pod vlivem návykové látky. Počet odsouzených žen za tento trestný čin činí v průměru za uvedené roky pouze 2,20 % a počet odsouzených mladistvých činí pouze 1,04 %.

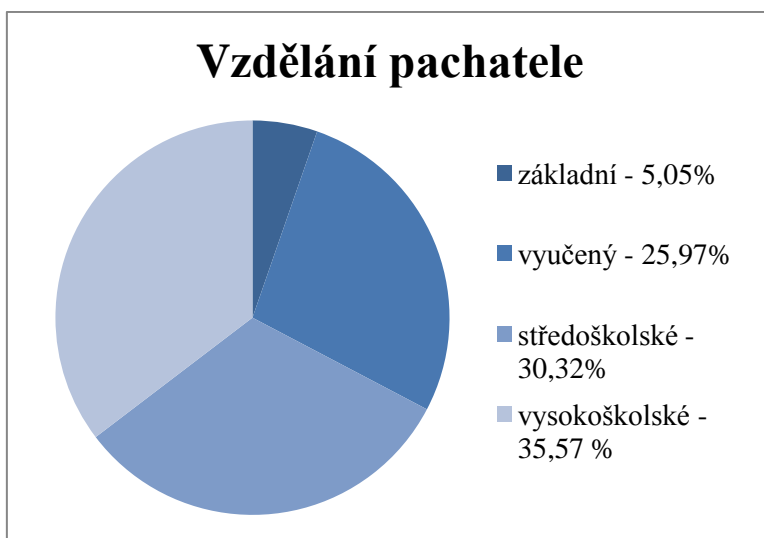
¹²²Statistické ročenky kriminality ministerstva spravedlnosti za roky 2011 - 2014. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Grafy 1 a 2 zobrazují vzdělání oběti a vzdělání pachatele (násilného partnera) a vychází ze statistiky neziskové organizace Rosa.¹²³

Graf 1

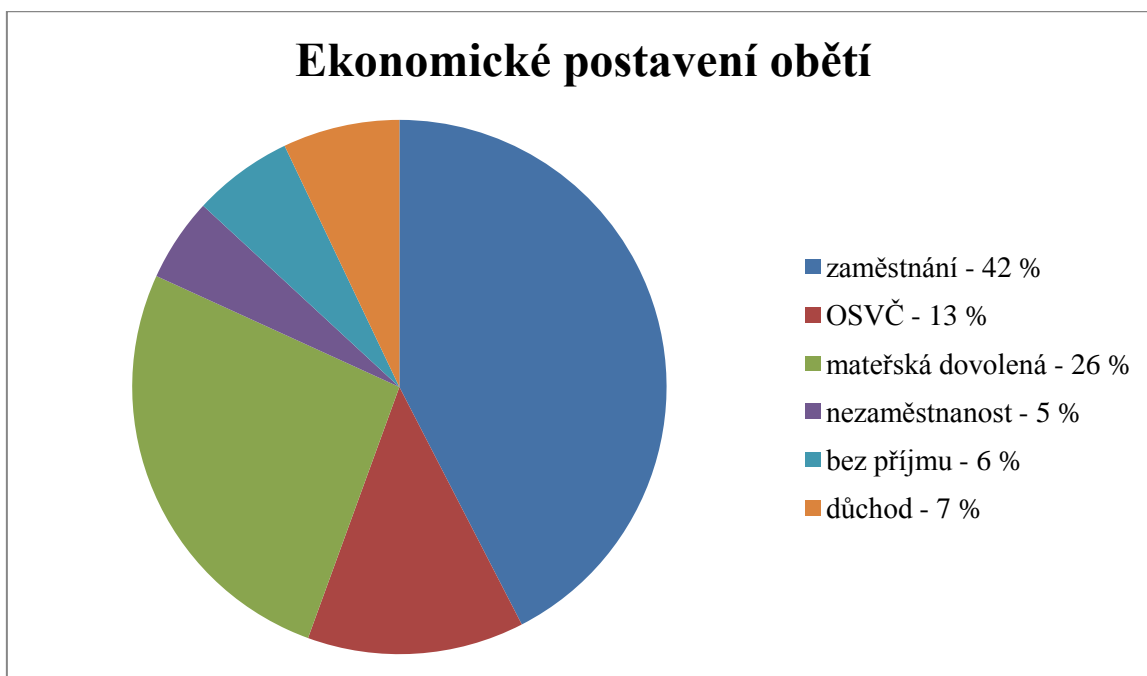

Graf 2

¹²³ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013. Dostupné na <<http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2015/03/ROSA-statistika-za-2014-web.pdf>>.

Graf 3 zobrazuje ekonomický status obětí domácího násilí za rok 2013 vycházející ze statistik Rosa.¹²⁴

¹²⁴ VAVROŇOVÁ, Marie, HRONOVÁ, Martina. Sociologický sonda Rosa: Domácí násilí. Statistická data údajů klientek za rok 2013. Dostupné na <<http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2015/03/ROSA-statistika-za-2014-web.pdf>>.